

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Laura Ruotsalainen

Vaimosta on kehkeytynyt aito ranskatar.

Naistenlehtiin kirjoittuvan naiskuvan tarkastelua kriittisen
diskurssianalyysin ja systeemis-funktionaalisen kieliopin keinoin

Nykysuomen pro gradu -tutkielma

Vaasa 2017

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoitteet	5
1.2 Aineisto	6
1.3 Menetelmä	8
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	10
2.1 Feministinen mediatutkimus	10
2.2 Aikakauslehden piirteitä	12
2.3 Naistenlehden piirteitä	14
3 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI	16
3.1 Teksti	16
3.2 Diskurssi	18
3.3 Ideologia	19
4 SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELIOPPI	22
5 <i>DEMI</i> -LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI	30
5.1 Materiaaliset prosessit	30
5.2 Mentaaliset prosessit	34
5.2.1 Kognitiiviset mentaaliset prosessit	35
5.2.2 Desideratiiviprosessit	37
5.2.3 Tunteelliset mentaaliset prosessit	37
5.3 Relationaaliset prosessit	39
5.4 Yhteenveto	40

6 <i>TRENDI</i> -LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI	42
6.1 Materiaaliset prosessit	42
6.2 Mentaaliset prosessit	45
6.2.1 Kognitiiviset mentaaliset prosessit	45
6.2.2 Desideratiiviprosessit	47
6.2.3 Tunteelliset prosessit	48
6.3 Relationaaliset prosessit	48
6.4 Yhteenveto	49
7 <i>EEVA</i> -LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI	52
7.1 Materiaaliset prosessit	52
7.2 Mentaaliset prosessit	56
7.2.1 Aistimiseen liittyvät prosessit	56
7.2.2 Kognitiiviset prosessit	57
7.2.3 Desideratiiviprosessit	59
7.2.4 Tunteelliset prosessit	59
7.3 Relationaaliset prosessit	60
7.4 Yhteenveto	62
8 LOPUKSI	65
LÄHTEET	68

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Laura Ruotsalainen

Pro gradu -tutkielma:*Vaimosta on kehkeytynyt aito ranskatar.*

Naistenlehtiin kirjoittuvan naiskuvan tarkastelua kriittisen diskurssianalyysin ja systeemis-funktionaalisen kieliopin keinoin

Tutkinto:

Filosofian maisteri

Oppiaine:

Nyky suomi

Valmistumisvuosi:

2017

Työn ohjaaja:Esa Lehtinen

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksen aiheena on naistenlehtiin kirjoittuvan maailman tarkastelu. Tavoitteena on selvittää, millainen naiskuva eri-ikäisille naisille suunnattujen aikakauslehtien henkilöartikkeleihin kirjoittuu: minkälaisina toimijoina ja kokijoina naiset kirjoittuvat ja minkälaisina heidät kuvataan. Tavoitteena on myös selvittää, onko eri-ikäisille naisille suunnattujen lehtien naiskuvassa eroja, ja minkälaista ideologiaa tekstit ilmentävät.

Tutkielman teoreettinen viitekehys on kriittinen diskurssianalyysi ja menetelmänä käytetään systeemis-funktionaalista kielioppia. Diskurssianalyysin pohjalta pystytään kommentoimaan lehtiin kirjoittuvaa ideologiaa. Systeemis-funktionaalisisessa kieliopissa kielellä katsotaan olevan monia eri funktioita, ja edelleen kolme metafunktioita. Metafunktiot ovat ideationaalinen, interpersoonainen ja tekstuaalinen. Työssä tutkitaan ideationaalista metafunktioita, joka on kielenulkoisesta maailmasta kertova metafunktio: näin pystytään tutkimaan artikkeleihin kirjoittuvaa maailmaa. Ideationaalinen metafunktio jakautuu kuuteen eri prosessiluokkaan, joista tutkimuksessa keskitytään pääprosessiluokkiin eli materiaalisiin, mentaalisiin ja relationaalisiin.

Aineistona on yhdeksän henkilöjuttua *Demistä*, *Trendistä* ja *Eevasta*, kolme jokaisesta. Artikkelit ovat vuosilta 2016–2017. Analyysi on kvalitatiivista, ja sen perusteella naiset kuvautuvat osin tavallisina, osin ihanteellisina. Materiaalisissa prosesseissa naiset kuvautuvat aktiivisina toimijoina, myös tunteista puhutaan materiaalisten prosessien avulla. Mentaalisissa prosesseissa naiset kuvautuvat analyttisinä ja kognitiivisina, ja relationaalisisissa prosesseissa he kuvautuvat joko suhteessa johonkin tai tulevat määritellyiksi jollain tavalla. *Eevassa* nainen tulee kuvatuksi miehen asennoitumisen kautta, ja esimerkiksi tässä näkyy ero nuorille ja vanhoille naisille suunnattujen aikakauslehtien välillä. Artikkeleissa on myös prosessien analyysin kautta havaittavissa erilaisia ideologisia asetelmia.

AVAINSANAT: naistenlehti, systeemis-funktionaalinen kielioppi, kriittinen diskurssi-analyysi, ideationaalinen metafunktio, prosessityypit

1 JOHDANTO

Vaimosta on kehkeytynyt aito ranskatar. Eeva-lehdessä lokakuussa 2016 ilmestyneen artikkelin lause vaikuttaa viattomalta ja yksinkertaiselta, olankohautuksella sivuuttavalta: jonkun vaimo on omaksunut ranskalaisen kulttuurin, entä sitten? Lauseen kohdalle pysähtyminen ja tarkempi lukeminen kuitenkin herättää ajatuksia. Pintatasolla lause kuvaa naista, mutta nimitys *vaimo* kertoo, että taustalla vaikuttaakin mies, hänen hyväksyvä asenteensa ja katseensa. Nainen on miehelle alisteinen. Lause huomaamatta uusintaa kulttuurimme ikivanhoja valtasuhteita.

Naistenlehtiä on tutkittu paljon, samoin niiden välittämää naiskuvaa. Tämäkin tutkimus sijoittuu tutkimuskentällä sisällönanalyysiin: tekstintutkimuksen keinoin halutaan selvittää, minkälaista naiskuvaa naistenlehtien henkilöjutut välittävät. Naistenlehtien lukemiselle on monia syitä, muun muassa viihtyminen ja ajanviete (ks. Hermes 1995). Naistenlehdet erottuvat yleisaikakauslehdistä aihepiirinsä perusteella: käsitellään aiheita, joiden ajatellaan kiinnostavan naislukijoita, esimerkiksi ihmissuhteita, muotia, kotia, kauneutta ja niin edelleen. Sisältö on siis kevyttä, ja naistenlehtiin suhtaudutaankin usein vähättelevästi ”hömpänä”. Naistenlehtikonseptissa kuitenkin kietoutuu yhteen journalistinen sisältö ja mainonta; ”hömpässä” liikkeekin iso raha. Ihan yhdentekeväästä mediasta ei siis ole kyse.

1.1 Tavoitteet

Tutkielman tavoitteena on selvittää, minkälainen kuva naistenlehtien henkilöhaastatteluihin naisesta kirjoittuu: millaisena toimijana ja kokijana nainen esitetään ja minkälainen hänen kuvataan olevan. Tätä tutkitaan lehtiartikkelien lauseista ja niiden prosessiverbeistä. Aineiston artikkelit edustavat eri-ikäisille naisille suunnattuja aikakauslehtiä, ja toisena tavoitteena onkin tutkia, mitä mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä eri-ikäisille naisille suunnattujen aikakauslehtien maailmoihin kirjoittuu.

Tekstit eivät synny tyhjiössä, vaan niiden taustalla on aina jonkinlainen ideologia, kulttuurinen valtarakenne, ja kolmantena tavoitteena onkin saada käsitys siitä, minkälainen ideologia tekstien takana vaikuttaa. Tutkimuksella on siis naistutkimusta hyödyttävää merkitystä, koska tutkimuskohteena on naistenlehtien kieli ja sen välittämä kuva maailmasta. Naistenlehdet ovat laajan lukijakuntansa vuoksi merkittävä instituutio, joten ei ole ihan yhdentekevää, millaista naiskuvaa niiden teksteissä lukijoille tarjoillaan. Tutkimus pyrkii selventämään, millaisia kielellisiä valintoja naistenlehtitekstissä tehdään ja mikä merkitys näillä valinnoilla on: se asettuu siis tekstintutkimuksen pitkään jatkumoon ja tukee ja mahdollisesti hyödyttää sekä tekstintutkimusta että naistenlehtikielen tutkimusta.

1.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona on 9 naistenlehdissä vuosina 2016 ja 2017 ilmestynyttä artikkelia. Aineiston aikakauslehtiartikkelit ovat henkilöjuttuja, ja ne ovat ilmestyneet *Demissä*, *Trendissä* ja *Eevassa*. Kyseiset kolme lehteä valikoituivat aineistoksi, koska niillä kaikilla on lukijoiden iän puolesta eri kohderyhmä – työn yhtenä tavoitteena on tutkia, mitä mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä eri-ikäisille naisille suunnattujen aikakauslehtien maailmoihin kirjoittuu.

Demillä, *Trendillä* ja *Eevalla* on myös laaja levikki ja paljon lukijoita. Nuorten naisten aikakauslehdistä *Cosmopolitanilla* on *Demiä* ja *Trendiä* suurempi lukijakunta ja levikki, mutta sen sisältö on pitkälti käännöstyönä toimitettua, joten aineiston kielen autenttisuuden vuoksi tutkimukseen valittiin ”puhtaasti” suomalaisia lehtiä.

Demin kohderyhmä on 15–19-vuotiaat naiset, jotka vaikuttavat aktiivisesti omiinsa ja perheensä kulutustottumuksiin. *Demi* tavoittaa yli puolet kohderyhmästään. Lehden aiheita ovat mm. kauneus, muoti, terveys, ihmissuhteet, viihteen ilmiöt, harrastukset ja opiskelu. Jutut ”viihdyttävät, rohkaisevat ja kannustavat”. Lukijat ovat aktiivisesti mukana lehden tekemisessä. Lehden internetsivu *demi.fi* on Suomen suurin ja aktiivisin

nuorten naisten verkkopalvelu. Lehden lukijamäärä on 122 000 ja levikki vuonna 2015 oli 38 418. (A-lehdet 2017.) Aineiston *Demin* artikkelit ovat lokakuun 2016 numeron *Villi kortti*, tammikuun 2017 numeron *Vankila pelasti minut* ja helmikuun 2017 numeron *Sinä & minä*. *Villi kortti* kertoo näyttelijä Mimosa Willamosta, *Vankila pelasti minut* ”Suvista” ja *Sinä & minä* Ilonasta ja Juliasta.

Trendi luonnehtii olevansa Suomen johtava lifestyle- ja muotilehti kaikenikäisille muodista ja kauneudesta kiinnostuneille naisille, jotka etsivät ”omaa hetkeä ja viisasta luettavaa”. Lehden lukijamääräksi kerrotaan 84 000. (A-lehdet 2017.) Aineiston *Trendin* artikkelit ovat numeron 3/2016 Niina Lahtisesta kertova *Omalla painollaan*, numeron 8/2016 Rakel Liekistä kertova *Uskottu nainen* ja numeron 2/2017 Minna Tervämäestä kertova *Pienessä liikkeessä*.

Eeva-lehden kohderyhmää ovat laatu tietoiset naiset, jotka panostavat itseensä ja omaan elämänlaatuunsa. Lehti on ”koskettava ja syvälinen naistenlehtien klassikkobrändi”. Juttujen aihepiirejä ovat henkilöhaastatteluiden lisäksi matkat, sisustus, ruoka, muoti, kauneus, terveys ja kulttuuri. Lehden levikki vuonna 2015 oli 100 373 ja sen lukijamäärä on 329 000. (A-lehdet 2017.) Aineiston *Eevan* artikkelit ovat lokakuun 2016 numeron Helena Liikanen-Rengeristä kertova ”*Juurettomuus on osa minua*”, marraskuun 2016 numeron Maria Ylipäästä kertova ”*Olen päässyt eroon virheiden pelosta*” ja helmikuun 2017 numeron Kiira Korvesta kertova ”*Olen päässyt kielteisten ajatusten kehästä*”.

Aineistoksi valikoitiin sellaisia artikkeleita, joiden keskiössä on nainen. Tämä johtuu tutkimuksen tavoitteista: tavoitteena on selvittää, minkälainen nainen naistenlehtiteksteihin kirjoittuu. Henkilöhaastattelut ja -jutut keskittyvät yksilöön ja tämän kokemuksiin, joten ne olivat luonnollinen valinta aineistoksi. Tutkimuksen rajaus nimenomaan lehtien naiskuvaan sulki luonnollisesti pois jutut, joiden pääosassa oli mies – naistenlehtien mieskuva olisi sekin kiintoisa ja tärkeä tutkimuskohde.

1.3 Menetelmä

Tutkielman teoreettinen tausta on kriittinen diskurssianalyysi ja aineistoa tutkitaan systeemis-funktionaalisen kieliopin keinoin. Kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastellaan vallan ja kielenkäytön suhdetta, ja tähän viitekehykseen sijoittuvassa analyysissä tukeudutaan luontevasti systeemis-funktionaaliseen kielioppiin (Fairclough 1997: 10–30).

Systeemis-funktionaalisisessa kieliopissa ajatellaan, että kielenkäyttö on funktionaalista ja että tärkein funktio eli tarkoitus on merkitysten tuottaminen. Merkityksiin vaikuttaa sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti, jossa merkityksiä vaihdetaan. Kielen käyttäminen on myös semioottinen prosessi, jossa merkityksiä luodaan valinnoilla eli kieli on siis tekoja, kontekstissaan esiintyviä merkityksellisiä valintoja, joita ihminen tekee kielellisen resurssinsa pohjalta. (Eggins 2004: 3; Luukka 2002: 98.)

Systeemis-funktionaalisen kieliopin mukaan kielellä on kolme perusfunktiota, jotka kaikki toimivat tekstissä samanaikaisesti. Interpersoonaista metafunktiota tutkittaessa tarkastellaan sitä, miten eri osallistujien roolit syntyvät teksteissä ja miten ne ovat suhteessa toisiinsa. Ideationaalista tasoa tutkittaessa tarkastellaan sitä, millaisia representaatioita tekstissä on, eli miten aiheesta puhutaan. Tekstuaalista tasoa tutkittaessa tarkastellaan, miten tekstin osat ja niiden sisältämä informaatio ovat suhteessa toisiinsa. (Eggins 1994: 224–226.)

Systeemis-funktionaalinen kielioppi on laaja teoria, ja täydellisin analyysi saataisiin luonnollisesti soveltamalla aineistoihin koko teoriaa. Työn tavoitteiden ja rajausten vuoksi työssä tutkitaan kuitenkin vain tekstien ideationaalista metafunktiota ja sen kolmea pääprosessityyppiä eli materiaalisia, mentaalisia ja relationaalisia prosesseja. Materiaalisten prosessien tutkimisen kautta selvitetään, minkälaisena toimijana ja kohteena nainen artikkeleihin kirjoittuu, mentaalisia prosesseja tutkimalla puolestaan selviää, minkälaisena kokijana nainen kirjoittuu, ja relationaalisia prosesseja tutkimalla saadaan kuva siitä, millaisena nainen kuvataan eli millainen hän on. (Halliday 2004: 170.)

Aineistojen prosessien suuren määrän vuoksi analysoitavaksi on valittu vain sellaisia prosesseja, joissa artikkelien keskiössä olevat naiset ovat osallistujina. Lisää rajausta on tehty ajallisuuden suhteen: analysoidaan etupäässä prosesseja, jotka liittyvät haastateltavan nykyisyyteen tai lähimenneisyyteen, koska halutaan saada kuva siitä, minkälainen nainen artikkeleihin kirjoittuu eikä niinkään kuvaa siitä, minkälainen lapsuus tai nuoruus hänelle kirjoittuu. Analyysi on kvalitatiivista, eli käytetyt esimerkit on valittu tutkittavan ilmiön eli naistenlehtiin kirjoittuvan naiskuvan selittämisen ja kuvailun vuoksi. Esimerkkien avulla pyritään tuomaan esiin niitä kielellisiä valintoja, joilla naiskuvaa artikkeleissa rakennetaan. Aineiston muodostaa yhdeksän artikkelia, joten edellä mainitulla tavoitteella selittyy tekstiesimerkkien suuri määrä.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Tämän tutkimuksen taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että kulttuurimme ilmiöt perustuvat niiden taustalla vaikuttaviin valtarakennelmiin. Kulttuurilla tarkoitetaan tässä arkipäivän elämää, sen eri symboleita ja merkityksiä. Mainittuihin valtarakennelmiin viitataan jäljempänä tutkimuksessa termillä *ideologia*.

Median eli joukkoviestinten avulla tapahtuva viestintä on keskeinen osa länsimaista kulttuuriamme ja elämäntapaamme. Tämä tutkimus keskittyy joukkoviestimistä naistenlehtiin: naistenlehdet ovat paitsi tuottoisaa liiketoimintaa, myös osin piilotetusti ja vääjäämättä arvolutautunut massakulttuurin muoto, joka viikoittain tai kuukausittain tavoittaa suuren määrän naisia.

2.1 Feministinen mediatutkimus

Mediaa on tutkittu paljon, samoin naistenlehtiä. Feministinen mediatutkimus on keskittynyt sukupuolen representaatioiden analyysiin ja naisille suunnattuihin medioihin (Mäkelä, Puustinen & Ruoho 2006: 8). Tämä tutkimus sijoittuukin feministisen mediatutkimuksen viitekehykseen sikäli, että tavoitteena on tekstintutkimuksen keinoin tarkastella, minkälaisia naisia eri-ikäisille naisille suunnattuihin naistenlehtiin kirjoituu, toisin sanoen minkälaisia sukupuolen representaatioita niissä esiintyy.

Suomessa yhteiskunnan teollistuminen 1900-luvun alkupuolella muokkasi naisen ja miehen rooleja uusiksi totutuista maatalousyhteiskunnan työnjakorooleista. Nyt naisen paikka oli hoitaa kotia ja lapsia, mies kävi palkkatyössä kodin ulkopuolella ja elätti perheen – kansantaloudessa miehestä tuli tuottaja ja naisesta kuluttaja, ja mainonta ja joukkoviestintä kiinnostuivatkin naisesta kuluttajana. Sotien jälkeen roolit muuttuivat uudestaan sikäli, että naiset työllistyivät enemmän kodin ulkopuolelle teollistumisen ja palvelualojen kasvun myötä. 1960-luvulla feministinen liike nosti akateemisen maailman keskiöön naisen aseman yhteiskunnassa. Vaikutteita keskusteluun otettiin mm.

marxismista: sukupuolta ei enää nähty pelkästään yksilön ominaisuutena, vaan historiallisena ja sosiaalisena, ajan ja paikan muokkaamana luokitteluna. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 15.)

Feministisessä teoriassa tärkeäksi on muodostunut ajatus sukupuolijärjestelmästä: on erotettavissa toisistaan biologinen ja sosiaalinen sukupuoli. Biologinen sukupuoli määräytyy vääjäämättä synnynnäisesti, sosiaalinen sukupuoli opitaan yhteiskuntaan ja kulttuuriin sosiaalistumisen myötä. 1990-luvulta lähtien on myös ajateltu, että paitsi sosiaalista sukupuolta, myös biologista sukupuolta rakennetaan ja tuotetaan uudelleen sosiaalisissa käytännöissä. Sukupuoli on nimeämisen ja luokittelun prosessissa syntyvä tuote, kulttuurinen määrittely. Sukupuoli on pikemminkin tekemistä kuin olemista, ja ruumiillisuus rakentuu historiallisesti ja kulttuurisesti. Keskiössä on sukupuolten sisäiset erot, ei niinkään kaksinapainen asettelu sukupuolten välillä: on naisia, joilla on feminiinisiä ominaisuuksia; naisia, joilla on perinteisesti maskuliiniseksi ajateltuja ominaisuuksia, ja miehiä, joilla vastaavasti on maskuliinisia tai feminiiniseksi miellettyjä ominaisuuksia. (Puustinen ym. 2006: 21–22.)

Suomalaisessa mediatutkimuksessa on suosittu ajatusta sukupuolten teknologiasta: sukupuoli on sosiaalinen prosessi, jota jatkuvasti tuotetaan yhteiskunnallisissa instituutioissa, siis myös joukkoviestinnässä. Näillä instituutioilla on valta tuottaa ja vakiinnuttaa sukupuolen representaatioita, mikä kuitenkin ei tarkoita sitä, etteikö yksilö tai esimerkiksi naisliike voisi niitä vastustaa. (Puustinen ym. 2006: 21–22.) Naistenlehtien kirjon lasketaankin kuuluvaksi kuluttajakeskeisempien lehtien lisäksi myös levikiltään pienet, feministiset julkaisut, esim. *Tulva*. Maija Töyryn mukaan naisille suunnattujen kuluttajalehtien ja naisasialehtien ero on mm. siinä, miten ne toimivat suhteessa vallitsevaan sukupuolijärjestelmään: kuluttajalehdet vahvistavat vallitsevaa sukupuolisopimusta ja feministiset lehdet haastavat sen. Tämä ero johtuu lukijakuntien eroista. Kuluttajakeskeinen lehti pyrkii maksimoimaan lukijakuntansa, joten sen on ”pakko” olla kiinnostunut lukijoidensa odotuksista ja tarpeista, feministinen lehti taas toimii ideologisesti. (Töyry 2006: 214–215.) Tämän tutkimuksen aineistona on

kuluttajakeskeisiä naistenlehtiä, sillä niiden lukijakunta on laaja ja ideologia piilotempaa.

2.2 Aikakauslehden piirteitä

Aikakauslehtiä lukee päivittäin lähes joka toinen suomalainen, ja lukemiseen käytetään päivittäin keskimäärin 21 minuuttia. Kaiken joukkoviestinnän seuraamiseen käytetään noin puolet valveillaoloajasta. (Wiio & Nordenstreng 2012: 18–20.) Vuonna 2007 Suomessa luettiin eniten aikakauslehtiä maailmassa (Töyry 2011: 134). Vuonna 2017 Suomessa ilmestyy 15 Aikakauslehtien Liiton jäsenkustantajien julkaisemaa naistenlehteä (Aikakausmedia 2017).

Media kaikissa muodoissaan on enenevässä määrin mukana sekä julkisessa että yksityisessä tilassa, mikä vaatii yksilöltä kykyä suhteuttaa itsensä tilanteeseen. Mediaa kulutetaan omista lähtökohdista käsin, samoin sen tarjoamaa informaatiota tulkitsee jokainen omalla tavallaan. (Fagerström & Nilson 2008: 38.) Median käyttö ei useinkaan ole merkityksellistä, usein se on toissijaista toimintaa: televisio saattaa olla päällä, mutta sitä ei katsota, tai aikakauslehteä silmäilläään ja selaillaan. Toiminta ei välttämättä ole aktiivista tai keskittynyttä, vaan enemmänkin osa päivän muita rutiineja. (Hermes 1995: 16.) Tämä pätee myös aikakauslehtiin: jutut ovat lyhyitä ja kevyitä, ja niiden lukeminen ei välttämättä vaadi aikaa tai kovaa keskittymistä. Lehteä saatetaan lukea ihan vain pelkän rentoutumisen vuoksi, eikä sisällöllä tai yksittäisillä artikkeleilla ole niin suurta merkitystä.

Aikakauslehtijuttu on juttutyypinään laajempi ja pidempi kuin uutinen, koska aiheena on usein jokin ilmiö eikä niinkään päiväkohtainen tapahtuma. Aikakauslehteä tehdään pitkällä aikajänteellä ja juttujen aiheita mietitään ja kerätään pitkäksikin aikaa eteenpäin. (Ruoho & Saarenmaa 2011: 17).

Aikakauslehtijuttu on genrenä objektiivisempi kuin esimerkiksi pääkirjoitus. Genre sallii lukijan odottaa, että asioista ja tapahtumista kerrotaan puolueettomasti ja ilman, että toimittaja sisällyttää juttuun liiemmästi omia kommenttejaan tai mielipiteitään. Toimittajan näkemykset saattavat näkyä siinä, millaisia kuvailusanoja haastateltavan tunteisiin ja asioihin liittyen hän käyttää. Aikakauslehtijuttu voi perustua yhden tai useamman henkilön haastatteluun tai käsitellä toimittajan valitsemaa aihetta, jolloin tietoa aiheesta tukee useampi lähde. Journalistiset valinnat – näkökulma ja aiheen valinta, jolloin muut aiheet jäävät käsittelemättä – välittävät ja edustavat lehden arvoja. (Höglund 2016: 9.)

Aikakauslehti pyrkii vastaamaan lukijoidensa odotuksiin ja tarpeisiin ja tuottamaan heille mielihyvää. Tyypillisesti tavoitellaan myös helposti omaksuttavaa ilmaisua ja avoimuutta. Aikakauslehdet myös osaltaan luovat yhteisöjä ja vaikuttavat lukijoidensa identiteetin muodostumiseen. (Töyry 2011: 129.)

Aikakauslehdet suosivat journalistista läheisyyttä sen sijaan että sanomalehtien tavoin pyrkisivät etäännyttävään esittämistyyliin. Lukijat sitoutuvat sellaiseen mediaan, jonka he kokevat rakentavan identiteettiään ja sosiaalisuuttaan. (Töyry 2011: 133.) Lehden päätoimittaja päättää, mitä aiheita lehtijutut käsittelevät. Päätös perustuu päätoimittajan ammatilliseen näkemykseen siitä, mikä lehden lukijoita kiinnostaa ja mikä sopii lehden ideologiaan. (Höglund 2016: 9–10.) Lehden toimittajilla on ohjenuorana ”mallilukija”, tutkimustiedon ja lukijapalautteen pohjalta konstruoitu kuvitteellinen keskivertolukija. Kohderyhmän voimakas läsnäolo voi näkyä juttuaiheissa, näkökulmissa ja haastateltavien valinnassa, ja tekijöiden on tiedettävä lehtensä kohderyhmä mahdollisimman hyvin, sillä lehteä tehdessä ajatellaan lukijaa. Mallilukijan lisäksi on tärkeää, että lehden sisältöjä voidaan ennakoita ja että yksittäiset sisällöt sopivat kokonaisuuteen. (Ruoho & Saarenmaa 2011: 19). Ideologia määrää, mikä näkökulma käsillä olevaan aiheeseen otetaan. Näkökulma on linjassa lehden päädiskurssin kanssa: päädiskurssi ohjaa kaikkia toimitusprosessiin osallisia. Päädiskurssi näkyy siinä, millaisia aiheita lehdessä yleensä käsitellään ja mitkä aiheet jäävät käsittelyn ulkopuolelle. (Höglund 2016: 9–10.)

Aikakauslehtijuttu rakentuu usealla tasolla. Näitä ovat toimittajan ja haastateltavan välinen haastattelutilanne, tekstin toimittamisprosessi sekä jutun saattaminen teksteineen ja kuvineen julkaistavaan muotoon. Jokaisella tasolla itse asia konstruoidaan ja uudelleenkonstruoidaan, alkaen siitä, kun haastateltava kertoo aiheesta omien kokemustensa ja näkemystensä pohjalta. Tässä prosessissa reaali maailma muuttuu mediavälitteiseksi. Tuotantoprosessi varmistaa sen, että lehti on lukijoidensa silmissä johdonmukainen. Itse jutun formaatti vaihtelee aiheen tärkeyden, mainosten asettelun ja käytettävissä olevan sivumäärän mukaan. Juttu voi olla kirjoitettu esimerkiksi kertomukseksi, omaksi kertomukseksi, kysymys-vastaus -muotoon tai päiväkirjamaiseksi tekstiksi. (Höglund 2016: 10.)

2.3 Naistenlehden piirteitä

Suomalaiset naistenlehdet ammentavat aiheensa yksityiselämästä ja noudattavat täten patriarkaaliseen kulttuuriparadigmaan liittyvää kaavaa: yksityinen kuuluu naiselle, julkinen miehelle. Yksityistä lähestytään julkisuuden henkilöiden kautta, julkista puolestaan yksityisen kautta. (Koskinen 1998: 94.) Henkilöhaastattelut kertovat usein julkisuuden henkilöistä, jotka valottavat yksityiselämäänsä. Haastateltava voi olla myös julkisuudesta tuntematon yksityishenkilö, joka on päätenyt haastateltavaksi jonkin tietyn teeman tai aiheen tiimoilta, kuten tässä tutkimuksessa aineiston D2 ”Suvi”, joka kertoo elämästään vankilassa.

Naistenlehtien yksityiselämää käsittelevät jutut ovat usein henkilökuvia, ne eivät yleensä käsittele tapahtumia. Henkilökuvajutuille on tyypillistä, että henkilöistä ei kirjoiteta kielteiseen sävyyn, toisin kuin esimerkiksi juorulehdissä tai naistenlehtien juorupalstoilla. Juttu saattaa rakentua esimerkiksi siten, että yleinen ja yksityinen yhdistetään kirjoittamalla jostain teemasta yleisellä tasolla ja liittämällä siihen henkilöhaastattelu. Henkilöjutussa teeman käsittely muuttuu tavallaan fantasiaksi ja utopiaksi: henkilökuvan naisella on asiat hyvin, ongelmaa teemaan, esimerkiksi ulkonäköön, liittyen ei oikeastaan ole tai se on jo voitettu. (Siivonen 2006: 230–239.) Fantasian

elementtejä on esimerkiksi seuraavassa, teemaltaan ulkomailla asuvan suomalaisnaisen juurettomuudentunteita käsittelevän henkilöjutun avausvirkkeessä:

- (1) Helena Liikanen-Renger avaa viehättävän kaupunkitalon takorautaportin Antibesin keskustan tuntumassa ja tervehtii ranskaksi: ”Bonjour et bienvenue”. (E1)

Omassa arjessaan tarpova lukija toivotetaan visuaalisiin ja auditiivisiin mielikuvien tervetulleeksi toiseen, korostetun esteettiseen maailmaan. Jo avausvirkkeen tyyli on henkilökuvalle tyypillisesti ihailevaa ja ylistävää: rivien välistä on luettavissa, että nyt puhutaan naisesta, jolla on elämässään asioita, joista keskivertolukija voi vain haaveilla. Sama maalaileva tyyli jatkuu läpi artikkelin, ja vaikka Helena Liikanen-Renger kertookin haasteista, joita maahanmuuttajana on kohdannut, ongelmien annetaan silti ymmärtää olevan taaksejäänyttä elämää.

Naistenlehtien jutut ovat toisaalta realismia, toisaalta fantasiaa, ja samalla näiden yhdistelmiä. Fantasiaa ovat selkeästi fiktiiviset jutut, epäsuorasti sitä edustavat ulkonäköön ja kulutukseen keskittyvät jutut. Realismia ovat esimerkiksi ihmissuhdejutut ja henkilöhaastattelut. Todellisista henkilöistä kertovien juttujen fiktiivisyyden asteesta riippuu, miten lukija suhtautuu. Fiktiivisyyteen on helppo samaistua, mutta realismi saattaa vieraannuttaa lukijan, jos aiheena on esimerkiksi supermalli tai joku muu ”liian täydellinen” henkilö, eli jos realistinenkin kuvaus tuntuu lukijasta tavoittamattomalta. (Siivonen 2006: 227–229.)

3 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI

Tämän tutkielman teoreettinen viitekehys on kriittinen diskurssianalyysi. Kriittisen diskurssianalyysin kohteena on kielenkäyttö: ihminen puhuu aina omista havainnoistaan ja kokemuksistaan, kun hän kertoo maailmasta ja sen asiainloista. Kieli antaa puhujalle keinot näiden havaintojen ja kokemusten jäsentämiseksi ja kielellistämiseksi. (Kalliokoski 1998: 106.)

Puhuja ei kuitenkaan ole irrallaan omasta kulttuurikontekstistaan: puhujan tausta ja hänen omaksumansa arvot vaikuttavat siihen, miten hän jäsentää kokemuksensa ja pukee ne kielelliseen muotoon. Puhujan tai kirjoittajan näkökulmavalinnan taustalla vaikuttaa siis uskomusten ja arvojen muodostama kokonaisuus, ideologia, ja jokainen puhujan tai kirjoittajan kielellinen valinta on kytköksissä näkökulmaan (Kalliokoski 1997: 8). Tämän kytköksen kautta jokaisessa tekstissä on mukana jonkinlainen ideologia. Fairclough (1997: 25) käsittää ideologian väittämiksi, jotka käyvät epäsuorasti ilmi tekstistä, esiintyvät itsestäänselvyyksinä tekstin alkuoletuksissa ja myötävaikuttavat eriarvoisten valta- ja hallintasuhteiden muotoutumiseen ja ylläpitämiseen. Ideologia naamioi todellisen luonteensa, esittäytyy luonnollisena ja automatisoituneena, terveenä järkenä (Fairclough 1995: 82).

Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii nimenomaan kriittisesti tarkastelemaan juuri ideologian ja kielen suhdetta ja sen ilmenemistä teksteissä. Kalliokoski tiivistää kriittisen tekstianalyysin tutkimuskohteeksi sen, ”miten kielen avulla tuetaan tai uhmataan yhteiskunnassa vallitsevaa vallan asymmetriaa.” (Kalliokoski 1997: 24).

3.1 Teksti

Tekstin käsite on kaksijakoinen. Toisaalta teksti voidaan nähdä fyysisenä materiaalina, ihmisen tuottamana kanssakäymisen välineenä. Tällöin tekstiä usein ajatellaan artefaktina, jonkin teknologian avulla tuotettuna tai tallennettuna: tekstejä ovat siis yhtä

hyvin niin kirjat, elokuvien tekstitykset kuin tallennettu puhekin. Toisaalta tekstiä voidaan ajatella semanttisen merkityssisältönsä kautta: sisältämiensä merkitysten kautta teksti viittaa johonkin itsensä ulkopuolella olevaan. Nämä kaksi ominaisuutta, fyysisyys ja semioottisuus, kietoutuvat tekstissä toisiinsa. Tekstit ovat fyysisesti olemassa ollakseen semioottisia; toisaalta ollakseen semioottisia tekstit vaativat fyysisen muodon. (Lehtonen 1996: 106–108.) Tekstiä on siis kaikki puhuttu ja kirjoitettu aines.

Kriittisen tekstianalyysin viitekehyksessä tekstiä tarkastellaan monifunktionaisena, mikä näkökulma pohjautuu systeemiseen kieliteoriaan. Kielen ideationaaliset, interpersoonaiset ja tekstuaaliset funktiot toimivat tekstissä tai sen lauseessa aina yhtäaikaaisesti: tekstissä on aina kyse representaatioista, suhteista ja identiteetistä. Kielen ideationaalista tasoa eli representaatioita tutkimalla voidaan tutkia taustalla vaikuttavia uskomuksia ja ideologioita, interpersoonaista tasoa tutkimalla puolestaan suhteita ja identiteettejä. Tekstit nähdään vaihtoehtojen kokoelmiksi: isosta monien vaihtoehtojen joukosta tekstiin ovat valikoituneet juuri tietyt vaihtoehdot. Vaihtoehtojen valinta tapahtuu muodon tasolla, tekstiin valikoituvat tietyt sanastolliset, kieliopilliset ja kielellisten muotojen komponentit. Muodolliset valinnat määräävät sen, mikä merkitys tekstiin valitaan eli miten jostain asiasta tai tapahtumasta kerrotaan, miten teksti osoitetaan jollekin ja mitä identiteettejä tuodaan esiin. (Fairclough 1997: 29–30.) Teksti on siis sosiaalisen kanssakäymisen lingvistinen muoto ja jatkuvaa merkitysten kehittymistä. Merkitykset yhdistyvät ajallisesti ja samanaikaisesti toisiinsa, ja kielen käyttäjä tekee näiden merkitysten valintoja omasta merkityspotentiaalistaan. Teksti on merkityspotentiaalain aktuaalistumista, semanttisen valinnan prosessi. (Heikkinen 1999: 53.)

Tietynlaiset muodolliset valinnat ovat ominaisia tietynlaisille tekstilajeille. Aikakauslehdissä on yleensä useita tekstilajeja, esimerkiksi pääkirjoitus, reportaasi, henkilökolumni ja kolumni. Henkilökolumnille tyypillinen muodollinen valinta on esimerkiksi se, että jutun keskiössä oleva henkilö kertoo omin sanoin aiheena olevasta asiasta eli hän pääsee itse ääneen, tekstissä on siis paljon suoraa lainausta. Sanavalinta ja jäsentely on kuitenkin viime kädessä toimittajan tekemä. Heikkisen (1999: 57) mukaan todellisessa

lehdenlukutilanteessa merkitykset valitsee lukija: hänen valintansa vaikuttavat siihen, miten lehtijutun kirjoittajan tekemät valinnat tulevat tulkituiksi. Molempien valintoihin vaikuttaa yhteinen, samansisältöinen ymmärrys tekstilajista ja sen piirteistä. Myös ensisijainen kohderyhmä vaikuttaa joukkotiedotustekstin olemukseen. Tämän tutkimuksen aineistona on naistenlehtiartikkeleita: tekstilajin piirteitä voi ajatella olevan tietynlainen keveys ja yleistajuisuus aiheen valinnassa ja käsittelyssä sekä kielenkäytössä, verrattuna esimerkiksi tiedettä tai muuta erikoisalaa käsittelevään aikakauslehteen. Naistenlehteä lukeva nainen voi sekä myötäillä lukemaansa että vastustaa tekstin sisältöä, sillä lukeminen ei ole sama asia kuin hyväksyminen tai omaksuminen (Siivonen 2006:232). Lukija siis valitsee itse, minkälaisen merkityksen hän tekstissä ilmeneville valinnoille antaa. Kärjistetysti ilmaisten naistenlehtiartikkelin voi esimerkiksi lukea ohimennen, kevyenä viihteenä tai vaikka suhtautua siihen ohje-nuoramaisena ihannekuvana siitä, millaista naisen elämän tulisi olla – unohtamatta, että näidenkin yhtä imaginaarista tulkinta-asteikkoa edustavien ääripäiden välille mahtuu monta tulkintaa (ks. Hermes 1995).

3.2 Diskurssi

Diskurssi on abstrakti käsite, jolla viitataan merkityksen tuottamiseen kielen avulla. Kieltä käytetään jokapäiväisessä elämässä ympäröivän maailman jäsentämiseen ja siitä kertomiseen muille. Jokainen kielenkäyttäjä kuitenkin tulkitsee ja kielellistää kokemansa omalla tavallaan ja näin tuottaa oman osuutensa diskurssiin. (Höglund 2016: 45.) Diskurssit eivät synny tyhjästä, vaan niihin tavallaan synnyttään. Kielen ja muun sosiaalisen toiminnan kautta puhujat jatkuvasti uusintavat ja uudistavat diskursseja. (Sunderland 2004: 7.)

Diskurssin käsitettä käytetään monissa tieteissä, ja sitä on tutkittu ja tulkittu monella tavoin. Tämän tutkimuksen kannalta hyödyllisin diskurssin määritelmä on Fairclough`n. Fairclough nostaa esiin kaksi määritelmää käsitteestä. Diskurssi on toisaalta sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta sosiaalisissa tilanteissa, toisaalta se on todellisuuden

sosiaalista rakentumista, tiedon muotoa. Fairclough huomauttaa, että jälkimmäisessä mielessä termi liittyy kielen ideationaaliseen metafunkioon. (Fairclough 1997: 31.) Ideationaalisen tason tekstintutkimuksessa tarkastellaan lauseissa ilmeneviä kielellisiä valintoja analysoimalla sitä, millainen todellisuus tekstiin rakentuu; tarkastellaan siis, millainen diskurssi tekstissä näkyy.

Diskurssi voi olla puhuttua tai kirjoitettua tekstiä, joten sama diskurssi voidaan tuottaa eri paikoissa ja eri muodoissa. Diskurssi ei myöskään ole itsessään näkyvä, vaan analyysoija tunnistaa sen esimerkiksi tietystä muodosta, siitä, miten kirjoittajan tai puhujan tapa nähdä maailmaa tekstiin kirjoittuu. Tämän tutkimuksen kannalta kiintoisa diskurssin piirre on myös diskurssin riippumattomuus sukupuolesta: naiset voivat esimerkiksi tuottaa naisvastaisen diskurssin ja miehet feministisen diskurssin. (Sunderland 2004: 7–8.) Tutkimusaineiston artikkelien toimittajat ovat naisia, eli naiset ovat vastuussa artikkelien välittämistä diskursseista.

3.3 Ideologia

Ideologian ja diskurssin käsitteet liittyvät toisiinsa siten, että diskursseilla ajatellaan olevan ideologinen funktio (Sunderland 2004: 95). Kertoja esittää kertomuksensa aina enemmän tai vähemmän tietoisesti jostain näkökulmasta, mikä merkitsee objektiivisen havainnoinnin mahdottomuutta. Kulttuurimme jäsenenä meillä kaikilla on käytettävissä tietyt kielenkäytön mallit ja itsestään selvät kategoriat, tietynlaiset kertomusten mallit, joiden avulla kuvaamme maailmaa muille. Näitä kategorioita pidetään sosio-kulttuurisissa yhteisöissä luonnollisina ja itsestään selvinä. Kriittisessä kielentutkimuksessa tämä luonnollistuminen nähdään yhteisön arvojen ja uskomusten eli ideologisuuden ilmentymänä. (Kalliokoski 1997: 13–14.) Ideologia on yksilön tapa elää yhteiskunnassa, se saa identiteetin näyttämään luonnolliselta ja itsestään selvältä (Heikkinen 2012: 117).

Kriittisessä diskurssianalyysissä ajatellaan, että diskursiivisilla käytännöillä on ideologisia vaikutuksia, koska ne voivat tuottaa ja uusintaa epätasa-arvoisia valtasuhteita erilaisten vähemmistöjen tai esimerkiksi miesten ja naisten välille. Kielenkäytössä rakentuu ryhmiä ja vastakkainasetteluja ja ryhmien käsityksiä hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Epätasa-arvoiset valtasuhteet rakentuvat niillä tavoilla, joilla diskursiiviset käytännöt representoivat asioita ja asemoivat ihmisiä. (Heikkinen 2012: 116). Valtaa ja ideologioita voidaan siis tutkia kielen kautta. Heikkinen (1999: 100) kehottaa myös pohtimaan diskursseissa olevan vallan lisäksi sitä, kenellä on valtaa osallistua diskursseihin ja ohjata niitä. Naistenlehtien ympärille kehitetään erilaisia verkko-yhteisöjä ja keskustelualustoja, ja tutkimusaineiston lehdistä *Demi* ja *Trendi* mahdollistavat lukijan aktiivisen roolin sisällöntuottajana ja keskustelijana. Tietotekniseen osaamiseen ja mahdollisesti lehden lukutapaan liittyvä sukupolvien kuilu näkyy tässä; vanhemmille naisille suunnatun *Eevan* lukijoille vastaavantasoisista mahdollisuutta ei ole tarjolla. Nuoremmille naislukijoille tarjoutuu siis mahdollisuus osallistua diskursseihin; ohjailusta vastaa nettialustan moderaattori.

Ranskalaisfilosofi Michel Foucaultin mukaan valtaa ei voi ”omistaa”, vaan sitä vastoin sitä käytetään. Valtaa käytetään diskursseissa, vakiintuneissa ajattelutavoissa ja kaavoissa, jotka koskevat ja ohjailevat toimintaamme. Puheen ja toiminnan kautta luodaan ja pidetään yllä asioita, joita pidämme itsestään selvinä. Diskursseja syntyy alati uusia ja ne muuttuvat koko ajan. Diskurssianalyysin tavoitteena on saattaa diskurssit näkyviin ja selvittää, minkälaiset näkemykset niiden taustalla vaikuttavat eli tehdä näkyviksi valtarakennelmia, joita jokapäiväisten itsestäänselvyyksien taustalla on. (Fagerström & Nilson 2008: 12–13.)

Kulttuurin taustalla vaikuttavien valtarakennelmien tutkimus on tuottanut ja ruokkinut monia tieteenaloja, teorioita ja tieteen suuntauksia, ja valtarakennelmien tutkimus on yleensä nähtävissä enemmänkin väljänä teoreettisena viitekehyksenä kuin tiukkana tutkimusmetodinä. Tähän viitekehykseen asettuu myös käsillä oleva tutkimus sikäli, että tavoitteena on tutkia, minkälaisina aikakauslehtiartikkelien naiset tekstiin kirjoittuvat.

Artikkelien naiset kirjoittuvat toimittajien kielellisten valintojen kautta; viime kädessä on kysymys siitä, minkälainen ideologia toimittajia ohjaa ja minkälaista arvomaailmaa aikakauslehti haluaa viestittää välittävänsä. Toimittajan valta ilmenee kielellisissä valinnoissa, lehden valta siinä, mitä aiheita valitaan käsiteltäväksi, keitä haastatellaan ja mitä julkaistaan. Mikään teksti ei siis oikeastaan ole täysin vapaa ideologiasta, vaan taustalla vaikuttaa aina tekstin tekijän ymmärrys maailmasta ja sen oloista.

4 SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELIOPPI

Englantilaisen M. A. K. Hallidayn kehittämä systeemis-funktionaalinen kielioppi (SF-kielioppi) perustuu ajatukselle kielen ja sosiaalisen todellisuuden saumattomasta yhteydestä. Kieli opitaan ja sitä käytetään sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa; kieli puolestaan on olemassa vain siksi, että sillä on tehtäviä ihmisyhteisöissä. (Luukka 2002: 98.) Kielen perustehtäviä ovat merkitysten antaminen ja niiden välittäminen toisille (Eggins 1994: 11). SF-kielioppi tarkasteleekin kieltä tekoina, merkityksellisinä valintoina, joita ihminen tekee kielellistä resurssiaan käyttäen (Luukka 2002: 98). Kieli on sosiaalisissa tilanteissa kehittynyt täyttämään tietyt funktiot, ja kielen systeemi on rakentunut näiden funktioiden varaan; kielen rakenne ei ole sattumalta sellainen kuin se on. Kaikkien kielen käyttötapausten ja kielellisten tekojen kuvaaminen systemaattisesti on mahdotonta ja siksi käytetään abstraktimpaa yläkäsitettä *metafunktio*. Kielisysteemi perustuu kolmelle metafunktiolle, jotka vastaavat kolmea kielen perustehtävää. (Luukka 2002: 102.)

Nämä perustehtävät ovat 1) kokemusten jäsentäminen ja maailman hahmottaminen, 2) maailmaan osallistuminen eli vuorovaikutus ja 3) tekstien rakentaminen. Metafunktioissa näitä vastaavat ideationaalinen, intersosiaalinen ja tekstuaalinen metafunktio. (Eggins 1994: 12–13.) Systeemis-funktionaalinen lähestymistapa kieleen tarkoittaa siis sitä, että tutkitaan sekä sitä, miten kieltä käytetään, että sitä, miten kieli itsessään rakentuu käytössä. Käytännön tason tekstintutkimuksella pyritään ymmärtämään, mitä teksti tarkoittaa ja miksi. Tekstiä tutkittaessa huomioidaan myös tekstin tilanne- ja kulttuurikonteksti. (Eggins 1994: 25.)

Kontekstin käsitettä voidaan käyttää viittaamaan moninasiin asioihin, esimerkiksi konkreettiseen kielenkäytön ympäristöön tai abstraktimpaan taustaan, toisiin teksteihin tai arvoihin ja kognitioihin. Tekstintutkimuksessa tärkeä on ajatus siitä, että kielenulkoisen sosiaalisen konteksti vaikuttaa kielen käyttöön ja toisaalta kieli muo-
voo todellisuutta. Konteksti kirjoittuu teksteihin ja on niistä kuvattavissa kielellisinä valintoina ja tulkittavissa merkityksinä. Tekstin ympärillä konteksti vaikuttaa tilanteen

eli rekisterin, kulttuurin eli tekstilajin ja yleisen olosuhteen eli ideologian tasolla. (Heikkinen 2001: 119.)

Systemis-funktionaalisessa teoriassa käytetään siis erottelua tilannekontekstiin ja kulttuurikontekstiin. Tilannekonteksti on kolmitasoinen ja se realisoituu kielessä rekisteritasolla: rekisteritasoja ovat ala (mistä puhutaan), sävy (vuorovaikutukseen osallistujien väliset suhteet) ja tapa (kielen rooli vuorovaikutuksessa). Tavan vaihtelu näkyy siinä, että kieltä ei kirjoitettaessa käytetä samalla tavalla kuin puhuttaessa; sävyn vaihtelu näkyy siinä, että kieltä ei esimiehelle puhuttaessa käytetä samalla tavalla kuin rakastajalle puhuttaessa; alan vaihtelu puolestaan siinä, että kielitieteestä ei puhuta samalla tavoin kuin hölkkäämisestä. (Eggins: 1994: 9.) Kieli on merkityspotentiaali ja rekisteri on osapotentiaali, tekstilajiin sidottu valikoima kielen sanastollisista ja kieliopillisista voimavaroista (Shore 2012: 160). Naistenlehtiartikkeleissa käytetään erilaista rekisteriä kuin esimerkiksi kokouksen pöytäkirjassa tai ruokareseptissä. Naistenlehtiä voisi luonnehtia kevyen rekisterin tekstilajiksi: yleistajuisia aiheita käsittelevät artikkelit rakentuvat yleistajuisista sanoista ja virkkeistä.

Rekisteritason alasta puhuttaessa tekstin ideologia näkyy siinä, miten tekstissä esiintyvät seuraavanlaiset ideationaalisen tason merkitykset: kuka laittaa alulle ja minkälaisen tapahtuman ja kuka vastaa tähän tapahtumaan ja miten (Eggins 1994: 330). Ideationaalinen taso määritellään myöhemmin tässä luvussa.

Kulttuurikonteksti puolestaan näkyy kielessä tekstilajina, genrenä. Genre on rekisteriä abstraktimpi kontekstin taso: sen voi tunnistaa tekstistä, vaikka tilannekonteksti ei olisikaan varmasti tunnistettavissa. Genreä voi ajatella yleisenä kehyksenä vuorovaikutustilannetyyppien ympärillä. Esimerkiksi ostamis- ja myymistapahtuman vuorovaikutustilanne noudattaa yleensä samaa kaavaa riippumatta siitä, tapahtuuko asiointi pankissa vai pikaruokalassa. (Eggins 1994:32.) Genre on sosiaalisen toimintatyyppin ilmentymä, voidaan puhua kielestä sosiaalisena toimintana (Kalliokoski 1997: 28–29).

Koteksti tarkoittaa tietyn sanan, lauseen, virkkeen tai kappaleen kirjoitusympäristöä, tiettyä ilmausta ympäröivää saman tekstin ”kanssa-tekstiä” (Heikkinen 1999: 70). Kyseessä on siis välitön kielellinen ympäristö, se, mitä on edellä kirjoitettu tai sanottu. Ideationaalisen tason tekstintutkimuksessa operoidaan lausetasolla, joten tässä tutkimuksessa kotekstin käsitettä käytetään lähinnä viittaamaan analysoitavan prosessin ympäristöön eli samaan lauseeseen tai aineistotekstin muihin virkkeisiin.

SF-kieliopin näkökulmasta kielellä on **ideationaalisia, interpersoonaisia ja tekstuaalisia metafunctioita**, jotka kaikki toimivat tekstissä samanaikaisesti. Fairclough (1997:14) huomauttaa, että ”mikä tahansa osa mitä tahansa tekstiä samanaikaisesti representoi maailmaa, rakentaa identiteettejä ja muodostaa suhteita”. Yhtäaikaisuus tarkoittaa siis sitä, että tekstin eri osilla on samaan aikaan useita eri rooleja – tutkimusnäkökulmasta riippuu, mitä tiettyä tekstinosaa, esimerkiksi lausetta, kulloinkin tarkastellaan. Koska kaikki metafunctiot vaikuttavat tekstissä yhtä aikaa, täydellisin analyysi tekstistä saataisiin siis tutkimalla kaikkia kolmea metafunctiota. (Eggins 2004: 212.)

Ideationaalisen tason tekstintutkimuksessa tekstin ajatellaan kuvaavan todellisuutta sellaisena, kuin sen koemme ja samalla merkityksellistävän tekstinulkoista todellisuutta tietyllä tavalla. Tutkimuskohteena on nimeäminen ja transitiivisuussysteemi eli prosessit, osallistujat ja olosuhteet. Ideationaalisen tason rekisterimuuttuja ja kontekstulottuvuus on diskurssin ala ja luonnon todellisuus. (Heikkinen 2001: 126.) Ideationaalista tasoa tutkittaessa tarkastellaan sitä, millaisia representaatioita tekstissä on, eli miten aiheesta puhutaan, miten se kokemus- ja mielikuvitusmaailmaamme konstruoidaan. (Eggins 2004: 11–12; Shore 2012: 161.)

Interpersoonaisen tason tekstintutkimuksessa tekstiä ajatellaan vuorovaikutuksena, kirjoittajan ja lukijan roolien ja yleisemmin sosiaalisten suhteiden luojana. Kieltä käytetään luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita sekä suhtautumaan omiin ja toisen sanomisiin, lisäksi sillä ilmaistaan asennoitumista. Tarkastellaan siis sitä, miten

eri osallistujien roolit syntyvät teksteissä ja miten ne ovat suhteessa toisiinsa. Tutkimuskohteena on puhefunktiot (väite, kysymys, käsky, huudahdus), tapaluokat ja modaalisuus. Interpersoonaisen tason rekisterimuuttuja ja kontekstiulottuvuus on diskurssin sävy ja sosiaalinen todellisuus. (Heikkinen 2001: 126; Eggins 2004: 11–12; Shore 2012: 161.)

Tekstuaalisen tason tekstintutkimuksessa teksti on kielellinen viesti, joka tekstuaalista tekstinulkoista todellisuutta ja kirjoittajan ja lukijan rooleja tietynlaiseksi merkityskokonaisuudeksi. Tällöin tutkitaan tekstin teema–reema-rakennetta, informaatiorakennetta, tekstin sidosteisuutta ja nominaalistamista. Teema tarkoittaa sitä, mistä puhutaan ja reema teeman kehittelyä. Tutkittaessa siis kysytään, miten tekstin osat ja niiden sisältämä informaatio ovat suhteessa toisiinsa. Tekstuaalisen tason rekisterimuuttuja ja kontekstiulottuvuus on diskurssin tapa ja sosiaalinen ulottuvuus. (Heikkinen 2001: 126.)

Susanna Shore (2012: 148) hahmottaa metafunktioiden kolmijakoa erilaisten maailmojen tai todellisuuksien avulla: ideationaalinen metafunktio liittyy luonnolliseen ja ihmisen rakentamaan maailmaan, interpersoonainen metafunktio puolestaan sosiaaliseen, vuorovaikutuksen maailmaan. Tekstuaalinen metafunktio liittyy siihen, miten semioottinen maailma jäsentyy. Hänen mukaansa kolmijako näkyy myös perinteisissä kielioppikuvauksissa: esimerkiksi perinteisen kieliopin modaaliset lausetyypit (väite-, kysymys- ja käskylause) vastaavat lähinnä systeemis-funktionaalisen kieliopin interpersoonaisia lausetyyppejä, syntaktiset lausetyypit (esimerkiksi omistuslause) taas ideationaalisen tason lausetyyppejä. (Shore 2012: 128.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään kielen **ideationaaliseen** tasoon. Ideationaalinen taso liittyy tekstin merkityksen ilmaisemisen funktioon, toisin sanoen ideationaalisella tasolla teksti tulkitsee ja rakentaa todellisuutta (Eggins 2004: 206). Heikkisen (2001: 132) mukaan ideationaalisia merkityksiä voisi kutsua yleisemmin tekstin sisällöksi.

Keskeinen termi ideationaalisen tason tekstintutkimuksessa on **transitiivisuus**. Todellisuus koostuu erilaisista prosesseista, kuten tapahtumisesta ja tekemisestä. Transitiivisuus on leksikaalis-kieliopillinen resurssi, jonka avulla kokemuksen maailma konstruoidaan käsiteltävissä oleviksi prosessityypeiksi. Todellisuutta siis tarkastellaan tutkimalla lauseita ja niistä edellä mainittuja prosesseja, prosessien osallistujia ja olosuhteita. (Heikkinen 2001: 132.)

SF-kieliopissa prosessit jaotellaan usein kuuteen eri luokkaan: materiaalisiin, mentaalisiin, verbaalisiin, käyttäytymiseen liittyviin, eksistentiaalisiin ja relationaalisiin prosesseihin. Suomen kielessä tehdään erottelu pääprosessiluokkiin, joita ovat materiaalinen, mentaalinen ja relationaalinen. Käyttäytymiseen liittyvät prosessit sijoittuvat materiaalisten ja mentaalisten prosessien välimaastoon, verbaaliset prosessit mentaalisten ja relationaalisten prosessien välimaastoon ja eksistentiaaliset prosessit relationaalisten ja materiaalisten prosessien välimaastoon. (Halliday 2004: 171; Heikkinen 1999: 105.)

Prosessiluokat eivät ole absoluuttisia kategorioita, vaan ne menevät osin päällekkäin: sama prosessi voi edustaa useampaa eri luokkaa (Shore 1992: 213). Esimerkiksi *hän hymyili* on käyttäytymisprosessi, mutta myös materiaalinen prosessi, jossa ihminen suorittaa toiminnon (Shore 2012: 166).

Erilaisiin prosesseihin liittyy erilaisia osallistujarooleja, jotka voidaan todeta lausekkeen nominiryhmästä. Seuraavassa esitellään prosessityypit ja niiden osallistajat.

Materiaalisiin prosesseihin liittyy tekeminen, ne voidaan tunnistaa kysymällä ”Mitä tapahtui?” ja ”Mitä X teki (Y:lle)?”. Osallistuja on toimijan roolissa, mutta voi esiintyä myös kohteena. (Halliday 1994:109–112.) Materiaaliset prosessit konstruoivat tekoja ja tapahtumia, jotka voivat johtaa tai olla johtamatta tulokseen tai kohteeseen esimerkiksi *Lapset rakensivat lumilinnan* tai *Lapset juoksivat pihalla* (Shore 2012: 164). Materiaaliset prosessit ovat ulkoisen kokemuksen ja ulkoisen maailman prosesseja

(Halliday 2004: 170).

Mentaaliset prosessit ovat sisäisen maailman prosesseja, ne kuvaavat aistimista, tuntemista ja kognitiivisia toimintoja. Tässä tutkimuksessa erotetaan mainittujen aistimisen, tuntemisen ja kognitiivisten toimintojen lisäksi vielä neljäs mentaalisten prosessien kategoria, desideratiiviset prosessit eli sellaiset mentaaliset prosessit, joissa toiminnan, esimerkiksi *haluamisen* kohteena on jokin ilmiö. Materiaalisten ja mentaalisten prosessien ero ilmenee siinä, että materiaalisissa prosesseissa toiminnan luonne on jatkuvampaa kuin mentaalisisissa prosesseissa, joissa toiminta on enemmän ”läsnä”. Mentaalisissa prosesseissa osallistuja voi olla aistija tai ilmiö, ja prosessiin osallistujia on yleensä aina kaksi, vaikkakin toinen osallistuja saattaa olla näkymättömissä, jolloin se on konstruotavissa lausekkeen kontekstista (esimerkiksi *hän uskoo* tarkoittaa, että *hän uskoo jotakin* tai *jotakuta*). Mentaalisissa prosesseissa ilmiö on jotakin, jota toinen osallistuja eli aistija ajattelee, tuntee tai aistii. (Halliday 1994: 112–119.)

Kolmas pääprosessityyppi on **relaationaaliset** prosessit. Ne ovat identifioinnin, luokittelun ja luonnehtimisen prosesseja, ja ne konstruoivat suhteen kahden olion taikka olosuhteen välille. Identifioiva prosessi on esimerkiksi *Koop Arponen on vuoden 2008 Idolsin voittaja*, luonnehtiva puolestaan *Koop Arponen on komea*. Relatonaaliset prosessit voivat myös ilmaista olosuhdetta eli ilmaista olion sijoittumisen johonkin paikkaan tai tilaan, esimerkiksi *Hän on pihalla*. (Shore 2012: 165.) Halliday (1994: 119–138) jaottelee relationaaliset prosessit useisiin eri alaryhmiin, joissa osallistujat ovat erinimisiä ja niillä on erilaisia tehtäviä. Tämän tutkimuksen puitteissa tyydytään toteamaan, että relationaalisten prosessien osallistuja on substantiivi tai muu nomini.

Verbaaliset prosessit ovat verbaalista toimintaa, predikaattina on *sanoa* tai mikä tahansa sen synonyymeista. Verbaalisten prosessien osallistujat ovat tavallisesti puhuja, vastaanottaja sekä ”sanottu” (engl. *Verbiage*): puhuja on osallistuja, joka on vastuussa verbaalisesta prosessista, vastaanottaja se, jolle verbaalinen prosessi on suunnattu ja ”sanottu” tavallisesti verbaalista toimintaa ilmaiseva substantiivi. ”Sanottu” voi olla myös suoraa,

lainattua puhetta tai epäsuoraa, raportoitua puhetta. (Halliday 1994: 140–142.)

Käyttäytymistä ilmaisevat prosessit ovat fyysiseen tai psyykkiseen käyttäytymiseen liittyviä prosesseja (*kuunnella, katsella, unelmoida*). Osallistuja näissä on käyttäytyjä. Yleensä se on prosessin ainoa osallistuja: käyttäytymistä ilmaisevat prosessit eivät ole sen kaltaista toimintaa, että niihin ”mahtuisi” toinenkin osallistuja, esimerkiksi *hymyillä*. Tosin prosessin lopputulos voi esiintyä osallistujana: *Hän hymyili leveää hymyä*. (Halliday 1994: 139–140.)

Eksistentiaalisissa prosesseissa ilmaistaan, että joku tai jokin on olemassa. Osallistuja on esiintyjä (engl. *existent*), joka voi olla mikä tahansa ilmiö. Erotuksena eksistentiaaliin prosesseihin relationaalisissa prosesseissa olemassaolo ilmaistaan suhteessa johonkin: relationaalisissa prosesseissa kyse on identifioinnista ja luokittelusta, kun taas eksistentiaalisissa prosesseissa kyse on pelkästä olemassaolosta.

Tässä tutkimuksessa keskitytään materiaaliin, mentaaliin ja relationaaliin prosesseihin osallistujineen ja olosuhteineen. Ne ovat Hallidayn mukaan keskeiset prosessityypit (Halliday 2004: 170). Analyysissä myös pitäydytään pelkkien ideationaalisten prosessien tulkinnassa. Esimerkiksi verbilauseke *en voinut mennä* sisältää modaalisen *voida*-verbin. Ideationaalisten prosessien analyysissä molemmat verbit tulkitaan kuitenkin yhdeksi prosessiksi, ja pääprosessi on silloin materiaallinen *mennä*: *en voinut **mennä***.

Tutkimuksessa mentaaliset prosessit jaetaan neljään ryhmään: **aistimiseen liittyviin** (esimerkiksi *nähdä, huomata, kuulla*), **kognitiivisiin** (esimerkiksi *ajatella, uskoa*), **”desideratiiveihin”** eli haluamiseen ja päämäärähakuista toimintaa kuvaaviin verbeihin liittyviin (esimerkiksi *haluta, toivoa, päättää*) sekä **tunteellisiin** (esimerkiksi *rakastaa, vihata*) prosesseihin (Halliday 2004: 210).

Prosessien ja osallistujien lisäksi merkityksen muodostumiseen vaikuttavat myös olosuhteet. Kuten prosesseja ja osallistujia, myös olosuhdefunktioita on jaoteltu transitiivisuusanalyysissä eri tavoin. (Heikkinen 2001: 135.) Yhteistä jaottelulle kuitenkin on, että usein olosuhdetta ilmaisevat ajan, paikan ja tavan adverbit. Olosuhteet ovat kaikkien prosessityyppien yhteydessä samat. (Halliday 1994: 149–161.)

5 DEMI-LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI

Demi-lehden artikkeli *Villi kortti* (D1) kertoo näyttelijä Mimosa Willamosta ja hänen urakehityksestään, *Vankila pelasti minut* (D2) ”Suvista”, joka kertoo elämästään ennen vankilaan joutumista ja vankilassa sekä *Sinä & minä* (D3) tubettajakaksikko Ilonasta ja Juliasta ja heidän ystävyystään.

5.1 Materiaaliset prosessit

Materiaalisissa prosesseissa korostuu toisaalta naisten aktiivisuus, varsinkin aineistossa D1; toisaalta niissä näkyy, miten ulkopuoliset voimat ja olosuhteet ovat määräävä tekijä naisten toiminnassa. Jälkimmäistä näkyy erityisesti aineistoissa D2 ja D3, joissa ystävyys saa isot mittasuhteet ja vankilassa oleminen rajoittaa ”Suvin” tekemisiä. Materiaalisten prosessien analyysi myös paljastaa, miten ikävistä asioista käytetään etäännyttäviä ilmauksia.

Materiaalisten prosessien analyysi maalaa näyttelijä Mimosa Willamosta aktiivisen kuvan. Mimosa Willamo esimerkiksi *on aloittanut työt, saa puhelun, juonsi lastenohjelmaa, juhli lakkiaisiaan, palaa koulunpenkille ja aloittaa opinnot*. Prosessit ovat usein prototyyppisiä, tavallisia verbejä ja niiden tarkempi analysointi tässä on työn laajuuden huomioon ottaen turhaa. Kuvaavampia sen sijaan ovat esimerkkien 2 ja 3 materiaaliset prosessit:

- (2) Näyttelijä Mimosa Willamo voitti ensimmäisestä elokuvaroolistaan Jussipatsaan. Tänä syksynä hän tähdittää elokuvia *Bodom* ja *Teit meistä kauniin*. (D1)

Esimerkin 2 ensimmäisen virkkeen prosessi on materiaallinen *voitti*, toisen materiaallinen *tähdittää*. Voittamisen prosessin osallistuja eli voittaja on *Mimosa Willamo*, tähdittämisen prosessin osallistuja *hän*. Tähdittäminen lienee englannista suomeen päätynyt lainasana ja johdos sanasta *tähti*. Attribuuttien kuten *voittaja* ja *tähti* liittäminen henki-

lööön asettaa henkilön jalustalle ja ihailtavaksi.

- (3) Hän tanssii musiikin tahtiin ja taivuttaa selkensä kameran edessä komeaan siltakaatoon. (D1)

Esimerkissä 3 prosessien *tanssii* ja *taivuttaa* osallistuja on *hän*. *Siltakaato* on taivuttamisprosessin lopputulos, ja adjektiivi *komea* määrittää siltakaatoa. Mimosa Willamo on liikunnallinen ja ilmeisen tanssitaiteinen, ja siltakaaton komeuden esiintuominen implikoi onnistumista ja taitoa. *Demi*-lehden aineistoista D1 on ainoa, jossa materiaalisen prosessin (esimerkki 3) kautta kuvataan naisen ulkoista olemusta. Mimosa Willamo on lukijan katseen kohteena kirjoittajan sanavalintojen kautta; sanavalinnoista voi tulkita tekstin kätkeyttä ideologiaa. Siltakaato on hankala voimisteluliike, joka Mimosa Willamolta onnistuu vaivattomasti ja kotekstissa hänet on kuvattu voittajaksi ja tähdittäjäksi. Kätkeytyn ideologian kannalta Mimosa Willamo näyttäytyy lukijalle jonkinlaisena menestyjän ja onnistujan mittatikkuna.

Aineistossa D2 ”Suvi” kertoo elämästään vankilassa. Artikkelin on kirjoitettu yksikön ensimmäisessä persoonassa, mikä luo vaikutelman henkilökohtaisuudesta ja uskoutumisesta.

- (4) Kun tein tyhmiä juttuja ja pakenin poliisia, tunsin itseni siistiksi ja vanhaksi. (D2)

Esimerkin 4 *tein* on materiaallinen prosessi, prosessin lopputulos *tyhmiä juttuja*. *Tyhmiä juttuja* viittaa jonkinlaiseen rötöstelyyn, jonka seurauksena on täytynyt paeta poliisia. Sanavalinnalla *tein* ”Suvi” määrittelee tekemänsä jutut tyhmiksi ja tavallaan etäännyttää oman persoonansa tuosta tyhmyydestä, vrt. *'kun rötöstelin'* tai *'kun tein rikoksia'*, joissa sekä toiminta että teko olisivat sanoina kuvaavampia kuin pelkkä *tein tyhmiä juttuja*. Tämä etäännyttäminen antaa vaikutelman katumisesta ja siitä, että asia on historiaa eikä siitä haluta enää puhua.

- (5) En noudattanut kodin ja koulun sääntöjä ja lopulta jouduin laitokseen asumaan. (D2)

Esimerkin 5 prosessit ovat materiaalisia ja dynaamisia, niissä ”Suvi” on tekijänä. *Joutuminen* on luonteeltaan sellaista toimintaa, jossa ”Suvi” ei ole tilanteen herra. *Jouduin* on myös sävyiltään negatiivinen, vrt. *'päädyin'*. Esimerkki antaa ymmärtää, että ”Suvi” suhtautuu laitokseen joutumiseensa kielteisesti.

- (6) Jo ennen kiinni jäämistäni sain ahdistusoireita. (D2)

Esimerkin 6 *sain* on materiaallinen prosessi. *Sain ahdistusoireita* on ilmaisuna neutraalimpi ja etäännyttävämpi kuin esimerkiksi *'koin ahdistusoireita'* tai *'ahdistuin'*. Ahdistusoireet ovat tulleet ikään kuin jostain ulkopuolelta, annettuna; tekstiin kirjoittuu jokin kasvoton ulkopuolinen voima, jolla on valta antaa ahdistusoireita, vaikka niitä ei luonnollisestikaan haluta. Sanavalinta on tulkittavissa siten, että ahdistusoireet halutaan pitää etäällä; kenties niistä on jo päästy eroon. Esimerkki 6 voidaan tulkita myös mentaaliseksi prosessiksi, kuvaahan se päänsisäistä toimintaa. Tässä se kuitenkin luokitellaan materiaaalisten prosessien joukkoon ilmaisun muodon *saada + jotakin* perusteella.

- (7) Kun vapaudun, menen ensimmäiseksi perheeni luo ja halaan pikkusiskoani. (D2)

Tulevaisuudesta ja tapahtumana miellyttävästä vankilasta vapautumisesta ”Suvi” käyttää esimerkissä 7 aktiivista muotoa *vapaudun*, vrt. *'pääsen vapaaksi'*, jossa toiminnassa mukana olisi joku, joka päästää. ”Suvi” on vapautumisessa toimija, ei vapauttamisen kohde. Vapautumisessa mikään ulkopuolinen taho ei enää ole vaikuttamassa, verrattuna ”Suvin” tämänhetkiseen vankilassa oloon, vaan ”Suvi” on toiminnassa vastuullinen henkilö. Syntyy kontrasti kontrolloidun vankilassa olemisen ja vapaan siviilielämän välille.

- (8) Muutaman kerran viikossa voin päästä kuntosalille - -. (D2)
 (9) Maanantaisin saamme ostaa kanttiinista herkkuja. (D2)
 (10) Uskon, että kokemuksellani voisin auttaa nuoria. (D2)

(11) Unelmoin, että minusta tulisi nuorisotyöntekijä. (D2)

Aineiston D2 prosesseihin liittyy paljon modaalisuutta ilmaisevia verbejä ja verbi-muotoja. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan varsinaisesti käsitellä modaalisuutta, joka systeemis-funktionaalissa kieliteoriassa liittyy interpersoonaisiin merkityksiin ja tekstin sävyyn. Esimerkin 8 prosessi *voin päästä* sisältää ajatuksena jonkun, joka mahdollisesti päästää, esimerkin 9 *saamme ostaa* taas sisältää ajatuksena jonkun, joka ostamisen sallii. Tekstin tapahtumaympäristö on vankila, joten viittaussuhde on sikäli selvä. Esimerkkien valossa vankila näyttyy kasvottomana ja aineettomana voimana, joka ohjailee ja jäsentää jokapäiväistä elämää. Todellisuudessa ohjailu ja jäsentäminen vankilassa konkretisoituu epäilemättä esimerkiksi vankilan sääntöjen ja henkilökunnan muodossa.

Esimerkkien 10 ja 11 materiaaliset prosessit *voisin auttaa* ja *[minusta] tulisi* ovat konditionaalimuodossa. On eri asia sanoa '*voin*' kuin *voisin* ja '*tulee*' kuin *tulisi*. Konditionaali ”ilmaisee suunniteltua, ennustettua tai kuviteltua asiaintilaa: asiaintilaa tarkastellaan puhujan tahdosta tai mielikuvituksesta riippuvana vaihtoehtona” (VISK, määritelmät). Ei puhuta todellisuudesta sinänsä, vaan todellisuudesta sellaisena kuin ”Suvi” haluaisi sen olevan. Mukana on siis epävarmuustekijä, joka ilmenee myös mentaalisisissa prosesseissa *uskon* ja *unelmoin*. Aineiston mentaalisia prosesseja käsitellään luvussa 5.2.

Aineisto D3 kertoo tubettajaystävistä Ilona ja Julia ja riidasta, joka heillä oli. Aineiston materiaalistien prosessien määrä on melko vähäinen, mentaalisia ja relationaalisia prosesseja on paljon.

- (12) ”Jossain vaiheessa puhuimme seitsemän tunnin FaceTime-puheluita, jos emme voineet tavata. - -” (D3)
- (13) ” - -. Jos minua pyydettiin johonkin juhliin, en voinut mennä, ellei Julia tullut mukaan”, Ilona sanoo. (D3)

Esimerkin 12 *Emme voineet tavata* on materiaallinen prosessi, jonka osallistujina ovat *me* eli Ilona ja Julia. Esimerkin 13 *En voinut mennä ja tullut mukaan* menemisprosessissa osallistuja on *Ilona* ja tulemisprosessin osallistuja on *Julia*. Kotekstista on pääteltävissä, että Ilona ja Julia olivat tiiviissä ystävyysuhteessa. Ystävyys näyttäytyy tässä kahlitsevana negatiivisena voimana, joka ohjaa ja hallitsee tyttöjen tekemisiä. Jos ei voida tavata, seurauksena on seitsemän tunnin puhelu; jos toinen ei lähde mukaan, kumpikaan ei voi lähteä.

- (14) Vasta, kun Ilona lähti kielikurssille Floridaan kesällä 2015, tytöt joutuivat eroon toisistaan. (D3)

Esimerkissä 14 lähtemisprosessin osallistuja on *Ilona*, *joutuivat*-prosessissa osallistujina ovat *tytöt*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *joutumisen* merkitys on (i) jotakuta kohtaava tahaton (epäedullinen) muutos paikasta tai olotilasta tai (ii) välttämättömyys tai pakko tai (iii) onnistua tekemään jotakin jossakin ajassa (Kielitoimiston sanakirja s.v. *joutua*). Tässä joutuminen on kahden ensimmäisen momentin kaltainen negatiivinen tapahtuma. Tyttöjen erilleen joutuminen johtuu kotekstissa mainitusta olosuhteeksi tulkittavasta materiaalisesta prosessista *Ilona lähti kielikurssille*. Ilona ja hänen lähtemisensä on siis alullepaneva tekijä erilleen joutumisessa: vastuu tapahtumasta on hänen, vaikka itse joutumisprosessissa ”syyllistä” ei voidakaan yksilöidä.

5.2 Mentaaliset prosessit

Aineistojen monet virkkeet ovat monilauseisia, ja eri lauseissa on eri mentaalisten prosessien kategorioihin luokiteltavia prosesseja. Esimerkiksi

- (15) ”Vaikka haluan jatkaa näyttölemistä, en voi olettaa, että saan tehdä sitä aina”, Mimosa pohtii. (D1)

sisältää neljä eri prosessia, joista kolme on mentaalisia: *haluan* on desideratiivinen prosessi ja *en voi olettaa* ja *pohtii* kognitiivisia prosesseja. Esimerkin 15 prosesseja

analysoidaan luvuissa 5.2.1 ja 5.2.2.

Aineiston D2 mentaaliset prosessit voi jaotella karkeasti menneisyyteen liittyviin prosesseihin ja tulevaisuuteen liittyviin prosesseihin. ”Suvi” kertoo elämästään ennen vankilaan joutumista ja vankilassa; toisaalta hän puhuu tulevaisuudestaan vankilasta vapautumisen jälkeen. Menneisyyteen ja nykyisyyteen liittyvät prosessit ovat usein sävyltään negatiivisia verbejä (*en ajatellut, en uskaltanut, kaipaan, harmittaa, on joutunut pettymään*), tulevaisuuteen liittyvät taas sävyltään positiivisempia (*unelmoin, tiedän, uskon*).

5.2.1 Kognitiiviset mentaaliset prosessit

Edellä esitetyn esimerkin 15 *pohtii* on kognitiivinen prosessi ja pohtija on *Mimosa*. Johtolauseessa käytetään usein verbiä *sanoa* tai muuta verbaalista prosessia. Pohtiminen on asioiden pyörittelyä, miettimistä. *Pohtia*-sana antaa henkilökohtaisen vaikutelman, ikään kuin lukija pääsisi osalliseksi pohtimisen prosessiin tai ainakin näkee hetken pohtijan eli *Mimosa Willamon* pään sisään, sen sijaan että pohtija vain lausuisi ilmoille pohtimisensa lopputuleman.

Samoin *en voi olettaa* on mentaalinen prosessi: olettaminen on suhtautumista ja asennoitumista johonkin asiaan eli päänsisäistä toimintaa. Materiaalinen prosessi *saan tehdä* olettamisprosessin osallistujana viittaa johonkin ulkopuoliseen: saaminen on tapahtuma, jossa on joku joka antaa tai sallii ja jolla siten on myös valta kieltää. Prosesseissa *Mimosa Willamosta* kirjoittuu kuva naisesta, joka pohtii tulevaisuutensa epävarmuustekijöitä.

- (16) Kun voittoni julkistettiin, minua kadutti, etten ollut miettinyt kiitospuhetta etukäteen. (D1)

Esimerkissä 16 on kognitiivinen mentaalinen prosessi: *etten ollut miettinyt*. Osallistuja on *minä* sanassa *etten*, *kiitospuhe* on toinen osallistuja ja *etukäteen* prosessin olosuhde.

Esimerkki on aineistosta D1 ja antaa Mimosa Willamosta kuvan hetkessä elävästä ihmisestä: hän ei valmistaudu tulevaan, koska ei etukäteen valmistaudu pitämään mahdollista kiitospuhetta.

- (17) Sitä syksyä Ilona Ylikorpi, 18, ja Julia Ahonen, 19, eivät ikinä unohda. (D3)
- (18) ”Ajattelin, että minun ei tarvitse pyytää anteeksi, koska en ole tehnyt mitään väärää, ja Julia ajatteli samalla tavalla”, Ilona sanoo. (D3)
- (19) ”- -. Mietin tosissani tubettamisen lopettamista”, Ilona sanoo. (D3)

Esimerkkien 17–19 unohtamis-, muistamis-, ajattelemis- ja miettimisprosessit luovat kuvan kognitiivisesti aktiivisista Ilonasta ja Juliasta. *Eivät ikinä unohda* tarkoittaa sitä, että asia pysyy mielissä. Ajatteleminen on aktiivista päänsisäistä toimintaa, samoin miettiminen.

- (20) Elämäni oli riistäytynyt käsistä, enkä enää ajatellut tekojeni seurauksia. (D2)

Esimerkin 20 *enkä enää ajatellut* on ajatella-verbin imperfektin kieltoimuoto. Puhutaan menneisyydestä, siitä mitä ei tehty. Tekojen seuraukset ovat prosessin eli ajattelematta jättämisen kohteena. Harmillisen tilanteen kehittymiseen myötävaikutti kontekstissa ilmaistu oman elämän riistäytyminen käsistä, sen hallinnan menettäminen.

- (21) Unelmoin, että minusta tulisi nuorisotyöntekijä. (D2)
- (22) Minä tiedän, minkälaista on hakea rajoja ja kasvaa laitoksessa. (D2)
- (23) Uskon, että kokemuksellani voisin auttaa nuoria. (D2)

Unelmoiminen, tietäminen ja uskominen esimerkeissä 21–23 ovat kaikki mentaalisia prosesseja, joissa osallistujana on minä ja ilmiönä kunkin virkkeen sivulauseessa ilmaistu asia. Unelmoimisen, tietämisen ja uskomisen kaltaiset toiminnot konnotoivat myönteisiä asioita. Kontekstinsa – eli ”Suvin” ajatusten tästä hetkestä ja tulevasta – osina ne luovat kuvaa valoisammasta ja toiveikkaammasta tulevaisuudesta.

- (24) Tuntuu, että meistä tuli vieläkin läheisempiä riidan sopimisen jälkeen”, Ilona sanoo. (D3)
- (25) Joskus Ilonasta ja Juliasta tuntuu, että kanavan seuraajat eivät ymmärrä

heidän olevan erilliset ihmiset. (D3)

Esimerkit 24 ja 25 ovat mentaalisen prosessityypin luokittelun suhteen hieman rajatapauksia. Tässä tunteminen käsitetään ajattelun kaltaiseksi toiminnaksi. Ei siis esimerkiksi tunneta kylmää (aistimiseen liittyvä) tai tunneta vihaa (tunteisiin liittyvä), vaan pikemminkin lausutaan epävarmasti jostain asiasta. Puhutaan havaintovaikeudesta, tunteesta, jonka puheena oleva asia aiheuttaa; asia vaikuttaa olevan tällä tavalla. Näiden prosessien kautta tekstiin kirjoittuu kuva epävarmoista mutta pohdiskelevista Ilonasta ja Juliasta.

5.2.2 Desideratiiviprosessit

Luvussa 5.2 esitellyn esimerkin 15 *haluaminen* on mentaalinen prosessi, sen osallistuja on verbin yksikön ensimmäisen taivutusmuodon sisältämä *minä*, ja toinen osallistuja, haluamisen kohde on *jatkaa näyttelemistä*. Esimerkki on aineistosta D1 ja kertoo Mimosa Willamosta. Näyttelemisen jatkaminen viittaa tulevaisuuteen, Mimosa Willamo haluaa pysyä nykyisessä ammatissaan myös tulevaisuudessa.

(26) Tytöt ovat päättäneet, että se sai jäädä heidän ensimmäiseksi ja viimeiseksi riidakseen. (D3)

Esimerkin 26 päättämisen kohde, päätetty asia on, että riita saa jäädä tyttöjen ainoaksi. Tällaisessa päätöksessä pysyminen vaatii henkisiä ponnisteluja, tietynlaista sitoutumista päätökseen. Asian päättäminen kertoo, että tytöt ovat valmiita tekemään töitä ystävyys-suhteensa hyväksi. Prosessi luo siis tytöistä aktiivisen kuvan.

5.2.3 Tunteelliset mentaaliset prosessit

Demin aineistojen tunteelliset mentaaliset prosessit ovat enimmäkseen sävyiltään negatiivisia tai negatiivisiin asioihin liittyviä. Tämä antaa kuvan uskoutumisesta ja

henkilökohtaisuudesta, varsinkin ”Suvin” ja Mimosa Willamon tapauksessa. Ilonaa ja Juliaa käsittelevässä artikkelissa tunteellisia mentaalisia prosesseja ei esiinny, mikä antaa vaikutelman asioihin analyttisemmin suhtautuvista tytöistä.

Luvussa 5.2.1 esitellyn esimerkin 16 mentaalinen prosessi on *kadutti*, osallistuja *minä* ja toinen osallistuja eli ilmiö *etten ollut miettinyt kiitospuhetta etukäteen*. Olosuhde on *kun voittoni julkistettiin*. Katuminen on negatiivinen tunne, joka esimerkissä liittyy siihen, että kiitospuhetta ei tullut valmisteltua etukäteen. Tämä antaa ymmärtää, että voitto tuli yllätyksenä, mikä taas on tulkittavissa siten, että esimerkin *minä* eli Mimosa Willamo on jollain tapaa nöyrä eikä missään tapauksessa voitonvarma.

- (27) Vankilassa oleminen pahensi niitä [ahdistusoireita] entisestään, enkä uskaltanut poistua omasta sellistäni aluksi mihinkään. (D2)

Esimerkin 27 *enkö uskaltanut* on uskaltaa-verbin imperfektin kieltomuoto. ”Suvi” ei uskaltanut poistua sellistään pahojen ahdistusoireiden vuoksi. Menneisyys näyttäytyy kielteisessä valossa.

- (28) Ulkomaailmasta kaipaen perhettäni ja toisen ihmisen läheisyyttä. (D2)
 (29) Eniten minua harmittaa, etten ole koskaan kertonut äidilleni, kuinka paljon rakastan häntä. (D2)

Esimerkeissä 28 ja 29 *kaipaen* ja *minua harmittaa* ovat preesensmuodossa, niillä viitataan siis nykyhetkeen. *Perhettäni* ja *toisen ihmisen läheisyyttä* ovat kaipaamisen tunteen kohteita, mentaalisen prosessin osallistujina ilmiöitä. Harmittamisprosessin osallistujat ovat *minä* ja ilmiönä koko se seikka, että äidille ei ole koskaan tullut kerrottua, että ”Suvi” rakastaa häntä. *Rakastan* on preesensmuotoinen mentaalinen prosessi, joka kertoo nykyhetkestä. *Minä* eli ”Suvi” rakastaa häntä eli äitiä. Rakastaminen on käsitettävissä positiiviseksi asiaksi, ja nykyhetkellä voimassa olevaa asiantilaa kuvaavana mentaalisen prosessin siksi aineiston muihin nykyhetkeä kuvaaviin prosesseihin suhteutettuna poikkeava.

5.3 Relationaaliset prosessit

Aineistossa D1 Mimosa Willamoja kuvaavat relationaaliset prosessit ovat harvassa. Esimerkissä 30 Mimosa luonnehditaan läheiseksi perheensä kanssa; hän kuvautuu rakastavaksi ja perhekeskeiseksi ihmiseksi:

- (30) Ystävät ovat tietysti tärkeitä, mutta Espoosta kotoisin oleva Mimosa on läheinen myös perheensä kanssa. (D1)

Aineistossa D2 relationaalisia prosesseja on enemmän, mutta niiden analyysi antaa ”Suvista” melko niukasti tietoa.

- (31) Nyt olen tutkintavankeudessa. (D2)
 (32) Olen nyt päivittäin hoidossa vankisairaalassa, ja oireeni ovat helpottaneet. (D2)
 (33) Koska olen nuori ja ensikertalainen, kärsin tuomiostani vain osan, todennäköisesti vain muutaman kuukauden. (D2)

Esimerkkien 31–33 relationaaliset prosessit paljastavat, että ”Suvi” on tutkintavankeudessa, saa päivittäin hoitoa vankisairaalassa ja on nuori ja ensimmäistä kertaa rikoksesta tuomittu. Kerrotaan faktoja, esimerkiksi kuvailusanoja ei käytetä. Esimerkeissä 31 ja 32 prosessit ovat olosuhdeprosesseja, niissä ”Suvi” sijoittuu tiloihin.

- (34) Viime keväänä olin osallisena törkeässä ryöstössä. (D2)

Kuvaavampi on relationaalinen prosessi esimerkissä 34. Törkeään ryöstöön osallistumisen kuvaaminen relationaalisen prosessin avulla sen sijaan, että käytettäisiin aktiivisempaa *osallistuin*-verbiä, toimii etäännyttävästi. Vastuu siirtyy: osallistuja eli ”Suvi” on ollut pelkkä passiivinen osallinen. Oma osuus törkeään ryöstöön häivytetään, rikolliseen menneisyyteen halutaan ehkä näin ottaa etäisyyttä.

- (35) Tytöt ovat kiinnostuneet osittain eri asioista, ja myös heidän luonteensa ovat erilaiset. Ilona on Juliaa kiinnostuneempi laittautumisesta, Julia taas on Ilonaa urheilullisempi. Ilona on jämpä ja suunnitelmallinen, Julia on

huolettomampi. (D3)

(36) ”- - Kiva, että ihmiset vähitellen tajuavat, että olemme kaksi eri ihmistä”,
Julia sanoo. (D3)

Aineistossa D3 on paljon relationaalisia prosesseja. Esimerkki 35 sisältää suoraa kuvailua, jossa relationaalisissa prosesseissa tyttöihin liitetään erilaisia ominaisuuksia ja jossa heitä vertaillaan toisiinsa. Halutaan korostaa sitä, että molemmilla on oma identiteetti. Esimerkin 36 *olemme kaksi eri ihmistä* on luonteeltaan identifioiva prosessi. Julia näkee myönteisenä asiana sen, että ihmiset ymmärtävät kyseessä olevan kaksi eri ihmistä. Identiteettien erilaisuuden korostaminen toimii etäännyttämisstrategiana, oman tilan ja reviirin ottamisena ystävyysuhteessa.

5.4 Yhteenveto

Demi-lehden artikkeleissa kirjoittuu materiaalistien prosessien kautta Mimosa Willamosta aktiivinen ja kyvykäs kuva. Vankilassa olevaan ”Suviin” liittyvistä materiaalisista prosesseista kirjoittuu kuva henkilöstä, joka haluaa etäännyttää itsensä menneisyyden ja nykyisyyden kielteisistä asioista ja joka suhtautuu tulevaisuuteensa epävarmana. Tekstiin kirjoittuu kasvottomia ulkopuolisia voimia, joilla on valta antaa ahdistusoireita eikä ”Suvi” aina ole tilanteiden hallinnassa. Ulkopuolinen, toimintaa ohjaileva voima kirjoituu myös Ilonasta ja Juliasta kertovaan artikkeliin: heidän ystävyytensä oli saanut negatiivisia piirteitä. *Demin* artikkeleissa maailma ei siis aina ole hallittavissa, vaan ulkopuoliset tekijät ja olosuhteet saattavat ottaa suurenkin roolin.

Mentaalisia prosesseja aineistossa on kolmea eri tyyppiä: kognitiivisia, desideratiivisia sekä tunteisiin liittyviä. Aistimiseen liittyviä prosesseja aineistossa ei ole. Kognitiiviset prosessit luovat kuvan henkilöistä, jotka pohtivat, unelmoivat, ajattelevat ja tietävät, heidät siis esitetään aktiivisina älyllisinä toimijoina. Tunteisiin liittyvät prosessit antavat Mimosa Willamosta nöyrän kuvan ja ”Suvista” kuvan kaipaajana ja katujana, jonka myönteiseksi käsitettävä tunne tällä hetkellä on rakkaus äitiä kohtaan. Desideratiiviprosessit antavat kuvan naisista, jotka haluavat tulevaisuudeltaan asioita ja tekevät

päätöksiä sen suhteen. Aineiston D2 analyysi kertoo, että ”Suvin” tapauksessa negatiiviset mentaaliset prosessit liittyvät menneisyyteen, positiiviset taas tulevaisuuteen. Aineistossa D3 ei ole ollenkaan tunteisiin liittyviä prosesseja, ja kognitiiviset ja desideratiiviset prosessit antavatkin Ilonasta ja Juliasta kuvan analyttisinä ja tunteitaan käsittelevinä ja niistä puhuvina tyttöinä, ei niinkään ”tunteilijoina”.

Aineistossa D1 on yksi relationaalinen prosessi, jossa Mimosa Willamo on osallisena. Siinä luonnehditaan häntä läheiseksi perheensä kanssa. Hän kuvautuu siis rakastavaksi, perhekeskeiseksi ihmiseksi. Mimosa Willamo kuvautuukin pikemmin toimintaa ja tekemistä ilmaisevien materiaalisten prosessien ja tuntemista ja kognitiota ilmaisevien mentaalisten prosessien kautta. Aineiston D2 relationaaliset prosessit ovat olosuhdeprosesseja ja etäännyttäviä ilmauksia. ”Suvin” tila on staattinen vankilassa ja hoidossa oleminen, ja menneisyyden rikokseen otetaan henkistä etäisyyttä ilmaisemalla oma osallisuus passiivisen relationaalisen prosessin kautta sen sijaan, että käytettäisiin aktiivisempaa materiaalista prosessia. Aineistossa D3 relationaalisia prosesseja on enemmän, niillä kuvataan sitä, että Ilona ja Julia ovat keskenään eri persoonallisuuksia. Omien persoonallisuuksien korostamisella tehdään pesäeroa ystävyysyteen, joka materiaalisten prosessien analyysissä näyttäytyy suuret mittasuhteet saaneena kielteisenä asiana.

Demi-lehden ideologia näyttää prosessien analyysin kautta olevan sikäli positiivinen, että prosessien osallistujina olevat naiset kuvautuvat aktiivisina toimijoina. Artikkelit käsittelevät nuorille tytöille tavallisia ongelmia ja unelmia: urakehitystä, ystävyysuhteita ja nuoruuden kipuiluja. Niiden näkyvä viesti on selvä: unelmien eteen kannattaa ponnistella, nuoruuden törttöilyistä joutuu joskus maksamaan ja ystävyysuhteissa oikeanlainen tasapaino on tärkeää. Prosessien analyysi tukee tätä havaintoa. Piilotetumpaa ideologiaa liittyy Mimosa Willamoon: hänet esitetään prosessien kautta kyvykkäänä ja lahjakkaana, jopa siinä määrin, että lukijassa saattaa herätä alemmuudentunteita. Sinänsä realistinen kuvaus saattaa vaikuttaa lukijaan etäännyttävästi.

6 TRENDI-LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI

Aineisto T1 kertoo otsikolla ”*Omalla painollaan*” näyttelijä Niina Lahtisesta ja hänen ulkonäkösuhteestaan. Aineisto T2 kertoo otsikolla ”*Uskottu nainen*” Rakel Liekistä ja siitä, että tuntemattomat ihmiset uskoutuvat hänelle. Aineisto T3 kertoo otsikolla ”*Pienessä liikkeessä*” tanssija Minna Tervämäestä ja hänen tavastaan vetristellä. Prosessien osallistujina naiseen viitataan sukunimellä; tätä pohditaan luvussa 6.4.

6.1 Materiaaliset prosessit

Esimerkin 37 materiaalisissa prosesseissa esitetään Niina Lahtinen melko kielteisessä valossa:

- (37) Lahtinen viettää päivänsä istuen lypsyssä tietokoneen ääressä, elää myslipatukoilla ja lähtee ulos peiliin katsomatta. (T1)

Kulttuurissamme, jossa terveellisen elämän ja itsestä huolehtimisen voi sanoa olevan jonkinasteisia normeja, lypsyssä istumista, epäterveellisesti syömistä ja piittaamattomuutta ulkonäöstä pidetään negatiivisina asioina. Kaikki eivät noihin normeihin kuitenkaan voi tai halua yltää. Esimerkissä 37 esitetäänkin Niina Lahtinen tavallisena ihmisenä, jolla on tavallisen ihmisen ongelmia.

- (38) Sitten on se toinen, kurinalainen Niina Lahtinen, joka juoksee kahden tunnin lenkkejä, nostaa rautaa ja kieltäytyy leivästä. (T1)
 (39) Lahtinen pelaa sählyä, juoksee ja tanssii kotona lastensa kanssa. (T1)
 (40) Kun hän on syönyt paljon sokeria ja istunut monta päivää, hän kaipaa liikuntaa ja terveellistä ruokaa. (T1)

Esimerkin 38 materiaalisten prosessien Niina Lahtinen puolestaan edustaa sitä, mitä hyvinvointia ihannoivassa yhteiskunnassa pidetään ihailtavana: hän lenkkeilee, käy punttisalilla eikä syö hiilihydraatteja. Myös esimerkin 39 liikunnallisia harrasteita kuvaavat prosessit maalaavat Lahtisesta aktiivisen kuvan. Niina Lahtisen molempien

puolien esittely antaa kuvan monitahoisesta ihmisestä, jolla on vikoja mutta myös pyrkimystä parempaan; tämä kirjoittuu myös esimerkin 40 prosesseihin. *On syönyt ja istunut* ovat materiaalisia prosesseja, *kaipaa* puolestaan mentaalinen prosessi. Kaipaaminen ei tässä ole merkitykseltään niinkään ikävöimistä, vaan pikemminkin mentaalisis-materiaalista toimintaa haluamisen ja tarvitsemisen välimaastosta. Sokerin syöminen ja paljon istuminen saavat Niina Lahtisessa aikaan tarpeen liikkua ja syödä terveellisemmin. Liike tapahtuu siis epäterveellisestä terveelliseen.

- (41) Kahdelle tyttärelleen Lahtinen opettaa pellossa elämisen ja itsestä huolehtimisen tasapainoa. (T1)

Lahtinen kuvataan myös auktoriteettina ja esikuvana sijoittamalla hänet materiaalisen *opettaa*-prosessin toimijaksi esimerkissä 41. Lahtisen rooli äitinä tulee ilmi olosuhdefunktion, opettamisen kohteen *kahdelle tyttärelleen* kautta. Äiti *opettaa* tyttärelleen tasapainoa hyvän ja huonoksi mielletyn elämän välillä.

- (42) Lahtinen alkoi aikoinaan käydä salilla laihtuakseen. Hän painelee sinne edelleen silloin tällöin, kirjoitustyöläisen hartiat kun kaipaavat ylätaljaa. (T1)

Esimerkissä 42 esitetty *[kunto]salilla käyminen* on toistuvaa toimintaa, sinne mennään useamman kerran. Finaalirakenteisen lauseenvastikkeen *laihtuakseen* sisältää *[kuntosalilla]* käymisellä tavoiteltavan lopputuloksen eli laihtumisen. Toisen virkkeen olosuhdefunktio *edelleen* sisältää ajatuksen, että tavoite eli laihtuminen on saavutettu, mutta salilla käydään yhä *silloin tällöin*, toisesta syystä. Paineleminen on toimintana aktiivista ja vauhdikasta etenemistä, vrt. esim. tallusteleminen, joka olisi myös etenemistä, mutta huomattavasti hitaampaa. Painelemisen prosessin kautta Niina Lahtinen kuvautuu tarmokkaana toiminnan naisena.

Aineistossa T2 Tiina-Rakel Liekki on osallistujana monissa materiaalisissa prosesseissa, joita ei työn laajuuden ja rajauksen vuoksi ole tarpeen tässä enempää avata, mm. *syntyi, vietti lapsuutensa, valmistui ammattikorkeakoulusta, muutti Helsinkiin, otti koiran, oli*

seurustellut. Nämä prosessit ovat tyypillisiä verbejä, joita käytetään kun kerrotaan henkilön historiasta ja niiden analyysi paljastaa lähinnä sen, että Liekin elämä on kuvatuilta tapahtumilta osin kulkenut melko tavallista polkua.

- (43) Kello on kahdeksan aamulla, kun Tiina-Rakel Liekki vilkaisee ensimmäisen kerran puhelintaan. Hän on herännyt tuntia aiemmin ja keittänyt kahvit. Kahvikuppi kädessään hän avaa Facebookin, Twitterin ja Snapchatin, joiden inboxeissa Liekkiä odottavat kymmenet yhteydenotot. (T2)
- (44) Kun Liekki tulee illalla kotiin, hän avaa tietokoneen ja klikkaa videopuheluohjelman auki. (T2)

Tavallisuus tulee esiin myös nykyisen hetken kuvaamisessa. Esimerkissä 43 Tiina-Rakel Liekki on toimijana neljässä materiaalisessa prosessissa, joilla kerrotaan hänen aamu-toimistaan. Herääminen, kahvinkeitto ja puhelimen ja sosiaalisen median kanavien avaaminen ovat arkipäiväisiä ja tavanomaisia aamullisia toimia. Myös esimerkin 44 prosessit kuvaavat melko tavallisia toimia: töiden jälkeen on aikaa hoitaa sosiaalisia suhteita, ja monen muun tavoin Liekki tekee sen kotoa käsin tietokoneen välityksellä. Liekin aamut ja illat ovat siis tavallisen ihmisen tavallisia aamuja ja iltoja.

- (45) Liekki työskentelee toimittajana Yleisradiossa ja on yksi *Kioski*-ohjelman vetäjistä. (T2)

Esimerkissä 45 prosessissa *työskentelee* on materiaalsen ja relationaalisen prosessin piirteitä. *Työskenteleminen* on työn tekemistä, *työskenteleminen toimittajana* identifioivaa. Prosessissa Liekki joka tapauksessa kuvautuu professionsa kautta.

Aineiston T3 materiaalisissa prosesseissa korostuu liike ja asento. Tervämäki *istuu, nostaa, venyttää ja vetristelee*:

- (46) Nytkin Tervämäki istuu tuolilla niin, että hänen oikea jalkansa on tukevasti kiinni lattiassa. Vasemman jalan hän on nostanut koukussa oikean päälle. (T3)
- (47) Venytän tässä pakaraani. (T3)
- (48) Tervämäki vetristelee pienissä erissä pitkin päivää. (T3)

Artikkelin aiheena on tanssija Tervämäen näkemys kehonhuollosta, joten liikkumiseen ja asentoihin liittyvät prosessit selittyvät sillä. Joka tapauksessa Tervämäki kuvataan tekemässä aktiivisia, terveellisiä liikkeitä, hän ei esimerkiksi *istu lysisssä* kuten Niina Lahtinen esimerkissä 37. Keho on huoltotoimenpiteiden kohteena, muokattavana: perinteisessä asetelmassa. (Siivonen 2006: 230).

6.2 Mentaaliset prosessit

Trendin aineistoissa ei esiinny ainoatakaan aistimiseen liittyvää prosessia, kognitiivisia, desideratiivisia sekä tuntemiseen liittyviä prosesseja sen sijaan on.

6.2.1 Kognitiiviset mentaaliset prosessit

Kognitiivisten prosessien analyysi paljastaa, että Rakel Liekki kuvautuu tekstissään ajattelijana, jotenkin aktiivisesti älyllisempänä kuin Niina Lahtinen ja Minna Tervämäki, joiden kognitiiviset toiminnot ovat toimintana staattisempaa tietämistä, kevyttä haaveilemistä tai ulkopuolisen maailman laukaisemaa havahtumista. Esimerkin 49 havahtuminen on heräämistä, huomaamista:

(49) Näyttelijä Niina Lahtinen havahtuu siihen, että on tullut trendikkään ravintolan avajaisiin toppahousut jalassa. (T1)

Lahtisen havahtumisen laukaisee havainto ristiriidasta oman pukeutumisen ja trendiravintolan avajaisten pukukoodin välillä. Havahtuminen on olotilan muutos, jota edeltää jonkinlainen haahuilutila: Lahtinen on ollut niin keskittynyt johonkin muuhun, että on unohtanut vaihtaa vaatteet. Prosessi kuvaa Lahtisen hajamielisenä naisena, jonka huomion kiinnittää vasta tarpeeksi jyrkkä kontrasti ulkopuolisissa olosuhteissa.

(50) ”En tiedä tarkalleen, mistä omaan krooppaan kohdistuva painoahdistus kumpuaa.” (T1)

Esimerkin 50 olosuhde *tarkalleen* implikoi ajatuksen siitä, että vaikka Lahtinen ei tiedä, mikä ahdistumista omaan painoon synnyttää, hänellä on siitä kuitenkin jonkinlainen näkemys. Lahtinen siis ei tiedä, mutta aavistaa.

- (51) Hän haaveilee myös ottavansa koiran, jonka kanssa voisi harrastaa agilityä. (T1)

Esimerkin 51 haaveilu on unelmoimisen kaltaista toimintaa, joka ei sisällä samankaltaista päämäärätietoisuuden aspektia kuin esimerkiksi *suunnittelee* ottavansa koiran. Haaveilu ei perustu järkeen vaan tunteisiin. Lahtinen kuvautuu siis tunteen kautta.

- (52) Hän ajattelee, että muiden oletukset vaikuttavat omaan elämään tasan niin paljon kuin niiden antaa vaikuttaa. (T2)

Esimerkissä 52 *hän* eli Liekki ajattelee. Ajattelemisen merkitys on tässä *olla jotain mieltä*. Ajatella on verbinä aktiivisempi kuin staattinen *olla* jotain mieltä. Ajattelu on perustavanlaatuinen kognitiivinen toiminto, se implikoi älyä. Liekki kuvautuu siis älyllisenä olentona. Prosessissa kuvataan Liekin suhtautumista kanssaihmiisiin.

- (53) ”Nykyään tunnen itseni lähes istumatyöläiseksi. Minusta tuntuu jatkuvasti siltä, etten voi tehdä niitä asioita, joiden tiedän olevan hyväksi hyvinvoinnilleni. Luulen, että monilla on sama ongelma”, Tervämäki sanoo. (T3)

Esimerkissä 53 on neljä eri mentaalista prosessia, joissa osallistujana on *minä* eli Tervämäki. Hän *tuntee*, *tietää*, ja *luulee*. Luulemisen merkitys tässä on otaksua, ei väärään tietoon uskominen. Tervämäki tietää, että on asioita, jotka olisivat hyväksi hänen hyvinvoinnilleen, mutta kokee, ettei voi tehdä niitä: hän tuntee itsensä istumatyöläiseksi. Istumatyöläisyys arvotetaan tässä siis huonoksi asiaksi hyvinvoinnin kannalta. Tervämäki kuvautuu naiseksi, joka kokee ahdistusta siitä, että oman kehon huollolle ei jää aikaa. Oma ruumis tavallaan on siis ahdistuksen lähde.

6.2.2 Desideratiiviprosessit

Aineistossa T1 desideratiiviprosessit ovat haluamista ja toivomista. Prosessien kautta Niina Lahtinen kuvautuu naisena, joka haluaa asioita itseltään. Aineistoissa T2 ja T3 prosessit ovat päättämistä. Desideratiiviprosesseissa Minna Tervämäki ja Tiina-Rakel Liekki kuvautuvat Niina Lahtista aktiivisempina naisina: päättäminen on toimintana aktiivisempaa ja pontevampaa kuin pelkkä haluaminen.

- (54) Hän haluaisi osata unohtaa ulkonäköpaineet ja nautiskella. Toisaalta hän haluaa pitää painon kurissa. (T1)
- (55) Lahtinen itse haluaa voida hyvin.(T1)
- (56) Lahtinenkin toivoo usein olevansa pari kiloa laihempi – riippumatta siitä, mikä hänen painonsa sattuu olemaan. (T1)

Esimerkissä 54 molempien virkkeiden prosessi on haluamista. Ensimmäisessä virkkeessä haluamisen kohteena on ulkonäköpaineiden unohtamisen osaaminen, toisessa painon kurissa pitäminen. Ensimmäisen virkkeen *haluaisi* on konditionaalimuoto, mikä implikoi ajatuksen, että Lahtinen haluaa unohtaa mutta ei osaa. Toisessa virkkeessä haluaminen on suoraviivaisempaa, halutaan *pitää paino kurissa*. Unohtaminen ja unohtamisen osaaminen ovat päänsisäistä toimintaa, painon pitäminen kurissa taas ruumiillista. Lahtinen siis hallitsee ruumistaan, mutta ei niinkään ajatuksiaan. Esimerkin 55 mentaalisen haluamisprosessin toimijana on *Lahtinen itse*. *Itse*-sanana käyttö tekee eron ”muihin”: Lahtinen haluaa voida hyvin, ”muille” muut asiat ovat tärkeämpiä. Esimerkin 56 toivominen on toisenlaisen asiointilan haluamista, tässä tapauksessa Lahtinen haluaisi olla *pari kiloa laihempi*. Olosuhde *usein* tarkoittaa, että toivominen on tapahtunut monta kertaa. Lahtinen on siis ollut tyytymätön painoonsa useamman kerran.

- (57) 13-vuotiaana Liekki päätti, että oli aika alkaa ponnistella suuren haaveen toteuttamiseksi: hän halusi kuvataiteilijaksi. (T2)
- (58) Juuri siksi Tervämäki on päättänyt hoitaa lihaksiaan aina kun voi. (T3)

Esimerkkien 57 ja 58 prosessit ovat päättämistä. Päättäminen on päämäärätietoista ja aktiivista toimintaa: tehdään jokin päätös ja mahdollisesti ryhdytään vaadittaviin

toimenpiteisiin. Esimerkissä 57 Liekki halusi kuvataiteilijaksi ja päätti *ponnistella* asian hyväksi. Nuori Liekki kuvautuu päämäärätietoisena. Esimerkissä 58 Tervämäen päättämisprosessin olosuhdemääre *aina kun voi* on ajallisesti epämääräinen ilmaus, mutta kertoo Tervämäen suuresta omistautuneisuudesta asialleen.

6.2.3 Tunteelliset prosessit

Trendin tunteelliset prosessit ovat negatiivisia, vaikka esimerkin 60 prosessi *tuntuu* onkin pintapuolisesti neutraali. Ne kuvaavat naisten suhdetta johonkin ulkopuoliseen; ulkopuolinen ärsyke herättää kielteisiä tunteita.

(59) Lahtista esimerkiksi ärsyttää se, että ihmisiä ylistetään laihtumisesta.
(T1)

Esimerkin 59 ärsyyntyminen on negatiivinen tunne, ärsyyntyjä ei pidä jostain asiasta ja antaa sen vaikuttaa itseensä. Ärsyttäminen on suuttuttamista, kiukuttamista, hermostumista. Tässä Lahtinen kuvataan ihmisenä, joka suhtautuu kielteisellä tunteella siihen, että laihtuminen koetaan asiaksi, josta ylenpalttisesti kehuaan. Lahtinen ei suhtaudu asiaan siis mitenkään neutraalisti.

(60) ”- - Siskoihini verrattuna minusta tuntuu usein siltä, että teen tosi vähän”, Liekki sanoo. (T2)

Esimerkissä 60 Liekki tuntee tekemisistään alemmuutta siskoihinsa nähden. *Siskoihini verrattuna* on olosuhde, joka tunteen synnyttää; mahdollisesti ilman tätä vertailua koko alemmuudentunnetta ei olisi, ja Liekki voisi olla tyytyväinen tekemistensä määrästä ja laadusta.

6.3 Relationaaliset prosessit

Esimerkkiä 61 lukuun ottamatta *Trendin* artikkeleissa naiset eivät tule kuvatuiksi

relaationaalisten prosessien kautta. Heidät kuvataan pikemminkin toimijoina ja kokijoina, aktiivisina naisina.

- (61) ”Minulle on ihan sama, minkänäköisiä tai -kokoisia ystäväni ovat, kunhan he ovat hauskoja ja heillä on hyvä sydän”, Lahtinen sanoo. Mutta itselleen hän on ankarampi. (T1)

Esimerkistä 61 ilmenee, että Lahtinen ei välitä ystäviensä ulkomuodosta, sillä henkiset ominaisuudet ovat hänelle tärkeämpiä. Esimerkin toisessa virkkeessä Lahtinen on *ankarampi itselleen*. Komparatiivimuodolla viitataan edelliseen virkkeeseen. Ankaruus itselle on itsekriittisyyttä ja itseltä vaatimista, ja vaatimukset kohdistuvat omaan ulkomuotoon. Lahtinen luo siis itselleen ulkonäköpaineita.

6.4 Yhteenveto

Artikkeleissa tuodaan esiin naisten tavallisuutta ja arkipäiväisiä tapoja. Trendi-lehdessä haastateltavaan eli prosesseissa osallistujana olevaan naiseen viitataan sukunimellä. Tämä antaa vaikutelman asiallisuudesta ja virallisuudesta; etunimellä viittaaminen puolestaan antaa vaikutelman läheisyydestä ja tuttavallisuudesta. Sukunimellä viittaamista suositaan sanomalehdissä ja muussa asiallisuuteen pyrkivässä mediassa, ja sikäli Trendin artikkeleissa syntyykin ristiriita läheiseen lukijasuhteeseen pyrkivän naistenlehtigenren ja sukunimikäytännön välillä. Sukunimen käyttö voi kertoa myös pyrkimyksestä ”jätkämäisyyteen”: miesvaltaisissa yhteisöissä on tavallista, että toisia miehiä puhutellaan sukunimellä. Sukunimellä puhumisesta syntyy vaikutelma siitä, että leimallisesti naiselliseksi mielletävästä käytännöstä pyritään eroon. Tekstissä on tässä siis nähtävissä tietynlaista patriarkaalista ideologiaa.

Trendi-lehden artikkelien materiaalien prosessien analyysissä korostuu toisaalta liikunnallisuus, toisaalta haastateltujen naisten tavallisuus. Aineiston T1 Niina Lahtinen esitetään sekä kielteisessä roolissa erilaisten huonoja elintapoja kuvaavien prosessien kautta että liikunnallisena, terveellistä elämää viettävänä aktiivisena ihmisenä. Hänet

myös kuvataan äitinä, joka opettaa lapsilleen tasapainoa hyvien ja huonojen valintojen välillä. Aineiston T3 Minna Tervämäki kuvataan liikkeen ja asennon kautta: häneen liitetyt prosessit kuvaavat terveellistä liikkumista.

Myös aineistossa T2 korostuu tavallisuus. Materiaaliset prosessit ovat prototyyppisiä, elämäntarinaa kuvaavia prosesseja. Liekin nykyhetkistä toimintaa kuvaavat prosessit ovat myös hyvin tavallisia toimia. Liekki esimerkiksi tekee aamuisin ja iltaisin samoja asioita kuin kaikki muutkin ja tulee toimintansa kautta kuvattua myös työntekijänä.

Mentaalisten prosessien kautta aineiston T1 Niina Lahtinen kuvautuu naisena, jonka päänsisäinen toiminta on monimuotoista. Hän on hajamielinen ja haaveilee eikä oikein hallitse ajatuksiaan. Suoraviivainen haluaminen liittyy painon kurissa pitämiseen ja hyvinvointiin. Nainen kuvautuu kontrollin ja sen puutteen kautta: oma keho halutaan pitää yleisesti hyväksytyissä mitoissa, mutta päänsisäiseen toimintaan ohjailu ei ulotu. Relationaalinen prosessi *on ankarampi itselleen* kertoo, että lopulta Niina Lahtinen on itse vastuussa omien ulkonäköpaineidensa luomisesta.

Aineiston T2 Tiina-Rakel Liekki kuvautuu mentaalisissa prosesseissa pikemminkin älyllisenä kuin tunteellisenä naisena. Hän ajattelee ja on päämäärätietoinen. Tunne ilmenee alemmuudentunteena vertailussa siskoihin nähden. Naisten vertailulla toisiinsa on kulttuurissamme vankka tausta, mikä ilmenee esimerkiksi edelleen voimissaan olevana missi-instituutiona, mutta myös naiset itse Liekin tavoin määrittävät itseään toisten naisten kautta. Mentaaaliset prosessit antavat siis Liekistä ristiriitaisen kuvan: toisaalta hän on älyllinen hahmo, toisaalta uusintaa toimillaan patriarkaalisia valtarakennelmia.

Aineiston T3 Minna Tervämäki kuvautuu mentaalisissa prosesseissaan naiseksi, jota ahdistaa se, että omasta hyvinvoinnista ei ehdi pitämään tarpeeksi huolta. Hyvinvointi on hänelle kehonhuoltoa, ja hän *on päättänyt* huoltaa kehoaan aina kun voi. Oma ruumis on toimenpiteiden kohteena, ei kuitenkaan muokkaamisen kohteena. Se on

hyvinvoinnin lähde, jota huolletaan ja johon siis suhtaudutaan arvostuksella ja rakkautella. Kriittisyys ei kohdistu ulkomuotoon vaan oman toiminnan riittämättömyyteen, ja keho toimii ahdistuksen lähteenä.

Naistenlehdet esittävät naisena olemisen puutteellisena ja aina parannettavissa olevana tilana (Siivonen 2006: 240). Trendin artikkelit asettuvat tähän paradigmaan sikäli, että niissä esiintyvien naisten tekeminen, oleminen ja tunteminen kuvautuu prosesseissa joiltain kohdin ongelmallisena: yhdellä aiheuttaa murhetta oma riittämättömyys kehonhuollon suhteen, toinen tuntee alemmuutta suhteessa toisiin naisiin ja kolmas luo itse omat ulkonäköpaineensa. Tässä mielessä artikkelit ajavat naisten huonommuuden ja riittämättömyyden ideologiaa.

7 EEVA-LEHDEN PROSESSIEN ANALYYSI

Aineisto E1 on artikkeli toimittaja Helena Liikanen-Rengerin elämästä Ranskassa, aineisto E2 kertoo näyttelijä Maria Ylipäästä ja aineisto E3 luistelija Kiira Korvesta.

7.1 Materiaaliset prosessit

Aineiston E2 materiaaliset prosessit liittyvät Maria Ylipään työhön, opiskeluun ja teini-iän harrastuksiin. Niiden kautta piirtyy kuva aktiivisesta ja varsin taitavasta Maria Ylipäästä: hän *näytteli ja lauloi, soitti viulua ja pianoa, harrasti tanssia ja pääsi opiskelemaan sekä Teatterikorkeakouluun että Sibeliuksen Akatemiaan*. Prosessit ovat prototyyppejä, eikä niiden tarkempi esittäminen tässä ole työn laajuuden ja tavoitteiden kannalta hedelmällistä.

Esimerkki 62 kertoo Helena Liikanen-Rengeristä:

- (62) Normaalisti hän muiskauttaisi kevyet poskisuudelmat vieraan molemmille poskille, mutta suomalaisten kesken se tuntuu liioittelulta. (E1)

Poskisuudelmien *muiskauttaminen* on toimituksena kepeä. Konditionaalimuoto, olosuhteena toimiva tavan adverbi *normaalisti* ja sivulauseessa kerrottu *suomalaisten kesken se tuntuu liioittelulta* antavat ymmärtää, että muiskauttamista ei kuitenkaan tapahdu. Helena Liikanen-Rengerin elämässä poskisuudelmien vaihto on siis normaalia, paitsi silloin, kun suudelmienvaihtoparina on toinen suomalainen. Suhde suomalaisuuteen näyttyy jotenkin ongelmallisempänä kuin oma nykyinen ranskalaisuus.

- (63) Vaimosta on kehkeytynyt aito ranskatar. Tämä osaa valita oikeanlaisen patongin iltaruualle ja ostaa aamiaiscroissantit juuri siitä tietystä leipomosta. (E1)

Vaimolla viitataan esimerkissä 63 Helena Liikanen-Rengeriin. *Kehkeytyminen* on kehittymistä, ja metamorfoosin tuloksena on *aito ranskatar*. Aitona ranskattarena Helena Liikanen-Renger kykenee tekemään oikeita valintoja erilaisten leipomusten suhteen. Se,

että puhutaan *vaimosta* eikä viitata Helena Liikanen-Rengeriin esimerkiksi etunimellä, merkitsee myös, että on olemassa aviomies. Tässä aviomies on ikään kuin taustalla, hyväksyjän roolissa, kun vaimo tekee samanlaisia valintoja kuin aito ranskatar ja onnistuu niissä, kuten on pääteltävissä verbistä *osaa*. Helena Liikanen-Renger tulee kuvatuksi jokseenkin vanhakantaisen asetelman osasena.

- (64) Helena perusti oman toiminimen, jonka turvin hän alkoi tehdä töitä freelancerina Suomen medialle. (E1)

Esimerkissä 64 *perustaminen* ja *töiden tekeminen* ovat aktiivista toimintaa, Helena Liikanen-Renger on siis aktiivinen toimija. Olosuhde *jonka turvin* viittaa toiminimeen ja sisältää ajatuksen turvasta. Oman toiminimen perustaminen on turva, ja sen kautta voi tehdä töitä freelancerina. Turvaa tarvitaan jotain vastaan, ja jos turva on oma toiminimi, voi olettaa, että turvaa tarvitaan työttömyyttä vastaan. Oma toiminimi on myös nimen-omaan oma, oma tila ja professio ja sellaisena osa identiteettiä. Helena ei siis ole pelkkä ranskatar.

- (65) Helena oli viettänyt päivän rannalla perheensä kanssa satojen muiden ihmisten tavoin. (E1)

Esimerkin 65 *päivän viettäminen rannalla* luo mielikuvia vapaa-ajasta ja rentoutumisesta. Helena on viettänyt laatu-aikaa perheensä kanssa; viettäminen on oleilun ja puuhastelun kaltaista kevyttä toimintaa. Olosuhde *satojen muiden ihmisten tavoin* nivoo Helenan osaksi paikallista kulttuuria: hän perheineen tekee samoja asioita kuin muutkin eli viettää päivän rannalla.

- (66) Televisiotoimittajana Helena joutui heti töihin. Hän istui autoonsa ja kytki päälleen työpersoonan. (E1)

Esimerkin 66 *joutua* sisältää jonkin tilanteen, joka pakottaa. Töihin joutumisen aiheutti tässä kotekstissa mainittu Nizzan terrori-isku ja Helenan työ *televisiotoimittajana*. Helena *istui autoonsa ja kytki päälleen työpersoonan*: työpersoonan päällekytkeminen

tapahtuu, kun Helena istuu autoonsa. Yleensä kytkeminen tapahtuu päälle tai pois eli esimerkissä on käytetty possessiivisuffiksia epäselvästi; ymmärrettävämpi olisi ilmaus 'kytki työpersoonansa päälle'. Joka tapauksessa kytkemisprosessi antaa ymmärtää, että Helenan työpersoonana on kytkettävissä päälle ja pois. Tämä antaa kuvan, että Helena osaa tehdä eron työn ja vapaa-ajan välille ja vieläpä kuin katkaisijasta kääntämällä.

- (67) Paikalliset puhuvat arabitaustaisista ihmisistä jyrkempään sävyyn ja saattavat syyttää maahantulijoita ongelmista huomaamatta, että myös Helena on saapunut muualta. (E1)

Esimerkissä 67 jostain saapuminen sisältää ajatuksen siitä, että ollaan tultu jostain johonkin, yleensä perille. Lause voidaan tulkita, että Helena on perillä, hän tuntee olevansa kotona siellä, missä nyt on. Olosuhde *myös* asettaa Helenan samaan asemaan edellisen lauseen maahantulijoiden kanssa: myös Helena on maahanmuuttaja.

Aineiston E3 materiaaliset prosessit antavat Kiira Korvesta kuvan naisena, jonka tekemisiä jokin ulkopuolinen toimija usein määrittää. Esimerkiksi muuttaminen on oman elämän ja asumuksen siirtämistä paikasta toiseen, esimerkissä 68 *Kiira muutti Milanosta New Yorkiin*. Tuhansien kilometrien muuttomatka poikaystävänsä työn vuoksi antaa Kiira Korvesta kuvan suhteelle omistautuneesta tyttöystävästä.

- (68) Kiira muutti Milanosta New Yorkiin poikaystävänsä **Arthur Borgesin**, 31, työn vuoksi. (E3)
 (69) Voin nyt syödä lähes mitä haluan, ja muutenkin elämässäni on enemmän valinnanvapautta. (E3)

Esimerkin 69 prosessissa *voin nyt syödä* Kiira Korpi kertoo syövänsä lähes mitä haluaa. Syöminen on ihmisen perustarve, ja hänkin on siis ihminen, joka tyydyttää perustarpeitaan. Modaalinen *voin* syömistä määrittämässä sekä olosuhde *nyt* viittaavat kuitenkin siihen, että syöminen suhteen on aiemmin ollut ongelma. Olosuhde *lähes* mentaalisessa haluamisprosessissa kertoo, että Kiira Korpi ei kuitenkaan voi syödä ihan kaikkea, mitä haluaa. Syöminen ei siis vieläkään ole mutkatonta, vaan sitä ohjailee jokin näkymätön, prosessissa ulkopuolinen taho.

- (70) Tampereella varttunut ja luistelemista intohimoisesti rakastanut tyttö sai menestystä varhain. (E3)

Esimerkin 70 *sai* on materiaallinen prosessi, ja saaminen sisältää ajatuksellisesti jonkun, joka saa ja jonkun, joka antaa. Saaja on *tyttö* eli Kiira Korpi, ja hän *sai menestystä*. *Sai menestystä* tarkoittaa *menestyi*: menestymisprosessin toimijana Kiira Korpi olisi aktiivinen, hän olisi itse menestyksen takana. Esimerkissä menestys annetaan hänelle jostain ulkopuolelta, joten esimerkissä Kiira Korven rooli on olla passiivinen vastaanottaja.

- (71) Torinon olympialaisiin hän pääsi jo 17-vuotiaana vuonna 2006. Seuraavana vuonna hän sai EM-kisoissa pronssia. (E3)

Esimerkissä 71 *pääseminen* sisältää ajatuksellisesti liikettä jostain johonkin. *Hän* eli Kiira Korpi *pääsi* olympialaisiin; pääseminen on luvanvaraista, jokin kirjoittamaton taho päästää. Kiira Korpi on passiivisessa roolissa. Seuraavan virkkeen saamisprosessissa hän sai *EM-kisoissa pronssia*; nyt se, mitä saadaan, on konkreettista, vrt. esimerkki 70.

- (72) Aloin pikkuhiljaa ja tiedostamattani toteuttaa mielikuvaa hymyilevästä Kiirasta ja elää sen mukaan. (E3)

Aineistossa E3 korostuu se, että tunteista puhutaan materiaalisten prosessien avulla. Esimerkin 72 *toteuttaminen* on materiaallinen prosessi, toteuttajana minäpersoonana eli Kiira Korpi. Toinen osallistuja on *mielikuva hymyilevästä Kiirasta*. Ilmauksen tarkoituksena on kertoa, että Kiira alkoi esiintyä hymyilevänä. Ilmaisun on etäännyttävä: Kiira vain esiintyy hymyilevänä, ei hymyile.

- (73) Lopettamispäätöksen jälkeen Kiira jäljitti psykologin avulla päänsä sisällä asustaneen sisäisen kriitikkonsa. Samalla hän antoi luvan kielteisillekin ajatuksille. (E3)

Esimerkin 73 *jäljittäminen* on aktiivista toimintaa, ajatuksellisesti se sisältää etsimistä ja tässä myös löytämistä. Löytäminen on pääteltävissä objektin asemassa olevan *kriitik-*

konsa-sanan genetiivinkaltaisesta akkusatiivimuodosta. Kiira siis teki töitä henkisen hyvinvointinsa eteen. Tätä kuvaa myös prosessi *antoi luvan kielteisillekin ajatuksille*: antamisprosessissa Kiira on aktiivinen antaja, kielteisille ajatuksille annetaan lupa, eli valta-asetelma käännetään pääläelleen.

- (74) Nyt yritän mennä yhä syvemmälle tunteisiin ja tarkkailla, miltä jännitys kehossa tuntuu. Yritän kääntää vatsanpohjassa tuntuvan epämukavan olon myönteiseksi energiaksi. (E3)

Esimerkin 74 *mennä* ja *kääntää* sisältävät liikettä, niihin liittyvä *yrittäminen* kertoo ponnistelusta ja pyrkimisestä. Virkkeissä puhutaan tunteista materiaalistien prosessien kautta. Täten tunteet pelkistyvät tarkastelun ja toiminnan kohteiksi, kauemmas aktuaalisesta tuntemisesta.

- (75) Surun ja harmituksenkin hän antaa tuntua ja päästää ulos, jotta ne eivät varastoituisi kehon sisälle. (E3)

Esimerkin 75 prosesseissa *antaa tuntua* ja *päästää ulos hän* on se, joka päästää ja antaa. Kiira Korpi on aktiivinen päästäjä ja antaja. Suru ja harmitus ovat tunteita, joita päästetään ja annetaan, ne ovat prosessien toiminnan kohteita. Kiira Korpi siis hallitsee tunteitaan, tässä asiassa hänellä on kontrolli.

7.2 Mentaaliset prosessit

Aineisto E3 on ainoa, jossa on aistimiseen liittyvä prosessi. Se liittyy oman sisäisen maailman havainnointiin, nainen kuvautuu analysoimassa omia tunteitaan. Tunteellisia, kognitiivisia ja desideratiivisia prosesseja aineistoissa on enemmän.

7.2.1 Aistimiseen liittyvät prosessit

- (76) Huomasin haluavani olla maailman paras taitoluistelija. (E3)

Esimerkissä 76 minä eli Kiira Korpi huomasi oman halunsa olla maailman paras taitoluistelija. Halu on se, mitä havaitaan. Halu on kehittynyt ensin, sitten se tiedostetaan. Prosessi antaa Kiira Korvesta kuvan tunteensa tiedostavasta ihmisestä.

7.2.2 Kognitiiviset prosessit

Kognitiivisissa prosesseissa Maria Ylipää kuvautuu kehittyjänä ja oppijana, Helena Liikanen-Renger tietäjänä ja odottajana ja Kiira Korpi miettijänä, ajattelijana ja ymmärtäjänä. Helena Liikanen-Rengeristä kirjoittuu siis toiminnan kautta staattisempi kuva kuin muista naisista, ja Maria Ylipää kirjoittuu kaikkein aktiivisimpana.

(77) Ruotsissa suomenkielinen Maria ja koko perhe oppi kaksikieliseksi. (E2)

(78) Perfektionisti oppi sietämään epävarmuutta. (E2)

Esimerkeissä 77 ja 78 mentaalinen prosessi on *oppia*. Maria Ylipään rooli on oppija ja kehittyjä. Ensimmäisessä esimerkissä *Maria ja koko perhe* oppii jostakin joksikin, kehityssuunta on suomenkielisestä kaksikieliseksi. Oppiminen on myönteiseksi käsiteltävä tapahtuma; on siis hyvä asia, että Maria perheineen hallitsee kaksi kieltä yhden sijasta. Toisessa esimerkissä Mariaan viitataan sanalla *perfektionisti*. Perfektionisti eli Maria oppi sietämään epävarmuutta. Epävarmuuden sietäminen on osoitus henkisestä sitkeydestä: sietäminen tarkoittaa, että jonkin asian kanssa on opittu elämään, vaikka sitä ei välttämättä hyväksyttäisikään. Perfektionismi tarkoittaa täydellisyyden tavoittelua, ja perfektionistin oppiminen on sitä, että tyydytään vähempään. Maria Ylipää siis kehittyy ihmisenä.

(79) Pariskunta odotti toista lastaan, ja Helena odotti innolla uutta jännittävää elämää miehensä kotimaassa. (E1)

(80) Yhden asian hän sitä paitsi jo tietää: kasvoipa kotipihalla koivuja, kaktuksia tai kiivipensaita, koti on siellä, missä perhe on. (E1)

Helena on esimerkissä 79 virkkeen molemmissa odottamisprosesseissa mukana, ensimmäisessä ajatuksellisena osana pariskuntaa. Lapsen odottaminen on toimintana erilaista

kuin jonkin tapahtuman odottaminen. Jälkimmäisen odottamisprosessin ilmiönä on *elämää miehensä kotimaassa*, johon liitetään kuvailevat attribuutit *uutta* ja *jännittävää*. Helena myös odottaa *innolla*, innokkaasti. Lapsen odottamiseen suhtaudutaan tyynemmin, prosessiin ei liitetä attribuutteja. Helena on kuitenkin perhekeskeinen, esimerkissä 80 hänen *tietämisensä* liittyy perheeseen: perhe tekee kodin.

- (81) Kilpaillessaan maailman huipulla Kiira olisi miettinyt, voiko suklaan syödä. (E3)
- (82) Mietin silloin kaikkea urheilun kautta. (E3)

Miettiminen on ajattelua, pohdintaa. Toimintana se on aktiivista ajatusten pyörittelyä. Kiira Korpi kuvautuu esimerkeissä 81 ja 82 pohtijana. Sinänsä triviaali ajatus *voiko suklaan syödä* ja olosuhde *kilpaillessaan maailman huipulla* antavat pohtimiselle raamit: jos on yksi maailman parhaista taitoluistelijoista, suklaanpalalla on merkitystä eli kilpaileminen maailman huipulla heijastuu pieniinkin päätöksiin. Samaa tilannetta kuvaa esimerkki 82 mutta suuremmin sanoin.

- (83) Ajattelin, ettei kukaan haluaisi palkata minua urheilu-urani jälkeen mihinkään, koska en ollut voittanut maailmanmestaruutta. (E3)
- (84) Ajattelin, että korvieni välissä on vikaa. (E3)
- (85) Nyt ajattelen, että elämä tuo sitä, mitä sen on tarkoituskin tuoda. (E3)

Esimerkkien 83 ja 84 ajattelemisprosessit ovat imperfektissä. Ne myös liittyvät kielteisiin ajatuksiin: Kiira Korpi ajatteli urastaan ja itsestään kielteisesti. Esimerkki 85 kertoo nykyhetkestä ja antaa kuvan elämään ja tulevaisuuteen tyynesti ja luottavaisesti suhtautuvasta Kiira Korvesta.

- (86) En ymmärtänyt, että olin maailman kymmenen parhaimman joukossa, vaikken ollutkaan se paras. (E3)
- (87) Pysähtyessäni ymmärsin, miten huonosti voin. (E3)
- (88) Ymmärsin, ettei minulla olisi pitänyt olla mitään oikeutta ahdistukseen. (E3)

Esimerkkien 86–88 ymmärtämisprosessit ovat käsittämistä ja oivaltamista. Prosesseissa

Kiira Korpi ymmärtää jotain itseensä liittyvää, ja jälleen siis kirjoittuu kuva Kiira Korvesta, joka on tutkiskellut itseään ja tunteitaan.

7.2.3 Desideratiiviprosessit

Aiemmin esitetyt esimerkit 69 ja 76 esittävät Kiira Korven haluajana, jonka haluaminen liittyy syömiseen ja ammattiin. Hän *voi nyt syödä lähes mitä haluaa* ja huomasi menneisyydessä *haluavansa olla maailman paras taitoluistelija*. Halu kohdistuu oman itsen ulkopuolisiin asioihin. Sama koskee Helena Liikanen-Rengeriä:

- (89) Mökillä Helena haluaa näyttää lapsille sen Suomen, jonka kokee omakseen. (E1)
- (90) Hän haluaa, että lapsetkin oppivat, ettei ole olemassa vain yhdenlaista tapaa elää, sitä, jonka he näkevät kotonaan. (E1)

Esimerkeissä 89 ja 90 Helenan haluaminen liittyy lapsiin: esimerkissä 89 hän haluaa näyttää lapsille omakseen kokemansa Suomen, esimerkissä 90 hän haluaa lastensa oppivan, että on monia tapoja elää. Helena näyttäytyy äitinä, joka on kasvattaja ja opettaja.

7.2.4 Tunteelliset prosessit

Kiira Korpi ei esiinny ainoassakaan tunteellisessa prosessissa. Maria Ylipään arvo-maailma on nähtävissä myönteisessä rakastamisen prosessissa. Helena Liikanen-Rengerin mentaaliset prosessit ovat sävyiltään kielteisiä, esimerkiksi pelätä ja ärsyttää. Kielteiset prosessit antavat kuvan henkilökohtaisuudesta ja uskoutumisesta.

- (91) Rakastin ruotsalaisia ruokakauppoja runsaine luomuvälikoimiseen ja Göteborgin kauppahallia, sen jumalaista kalatarjontaa ja katkarapuja. (E2)

Maria Ylipään rakastamisen kohteina esimerkissä 91 olivat *ruotsalaiset ruokakaupat* ja *Göteborgin kauppahalli* ja sen tarjonta. Se, että tunnetta kuvaamaan käytetään sanaa *rakastaa*, asettaa tunteen kohteen jalustalle ja ylistetyksi. *Rakastaa* on vahva sana ja kertoo käyttäjästänsä sen, minkälaisia asioita hän pitää arvossa: tässä tapauksessa ruokakauppojen runsaat luomuvälikoimat kertovat puhtaan ja terveellisen ruoan arvostuksesta ja *Göteborgin jumalainen kalatarjonta* ja *katkaravut* tuoreen ja ilmeisesti laajan kala- ja katkarapuvalikoiman arvostuksesta. Tässä kirjoittuu kuva Maria Ylipäästä, joka arvostaa laadukasta ja terveellistä ravintoa.

- (92) Samaan aikaan häntä ärsyttää lukea tilastoja siitä, miten tiiliskiven putoaminen päähän on edelleen todennäköisempää kuin terroriuhkoihin joutuminen. (E1)
- (93) Enemmän kuin uusia iskuja, Helena pelkää kuitenkin ilmapiirin muuttamista. (E1)

Helena on kielteisiä tunteita kuvaavissa prosesseissa kokijana esimerkeissä 92 ja 93. Ärsyttäminen on negatiivinen tunne, *Helena ärsyttää* terrori-iskujen uutisoinnin yhteydessä esitettävät terrori-iskujen mahdollisuutta vähättelevät tilastot. Helena myös *pelkää*, prosessin ilmiö on *ilmapiirin muuttuminen*. Ärsyntyminen ja pelkääminen ovat toimintana passiivisia, niissä uhka tai ärsyttävä tekijä vaikuttaa tunteisiin ikään kuin ulkopuolelta ja laukaisee pelon tai ärsytyksen.

7.3 Relationaaliset prosessit

Relationaalisissa prosesseissa Maria Ylipää kuvautuu myönteisessä valossa, Helena Liikanen-Renger kiitollisena omista olosuhteistaan ja Kiira Korpi kahdella tavalla: menneisyyteen liittyvät relationaaliset prosessit esittävät hänet kielteisessä valossa ja nykyhetkeen liittyvä prosessi miehen katseen kautta. Nykyinen Kiira Korpi jää lukijan katseelta piiloon.

- (94) Kun aurinko laskee mereen ja lapset juoksevat jäätelöt kädessään pitkin hiekkarantaa, Helena on pakahtua onnesta. Hän on kiitollinen siitä, että saa elää sellaisessa paikassa ja tarjota sen kaiken myös lapsilleen. (E1)

Esimerkin 94 *Helena on pakahtua onnesta* luokitellaan tässä muotonsa vuoksi relationaaliseksi prosessiksi, vaikka se voidaan tulkita toiminnan luonteen puolesta mentaaliseksi. Onnesta pakahtuminen on melko äärimmäinen onnellisuuden tila, ja Helenan on tähän tilaan ajanut olosuhde *aurinko laskee mereen ja lapset juoksevat jäätelöt kädessään pitkin hiekkarantaa*. Helena kuvautuu prosessin kautta jälleen perhekeskeisenä ihmisenä. Toinen relationaalinen prosessi on *Hän on kiitollinen*; yleisesti kiitollisuus on tulkittavissa siten, että henkilö ymmärtää oman tilanteensa hyvät puolet. Helenan tilanteessa nämä hyvät puolet liittyvät perheeseen ja asuinympäristöön: materiaaliset prosessit *saa elää* ja [*saa*] *tarjota* olosuhteineen myös luovat kuvan perhekeskeisestä ihmisestä.

- (95) Olen luonteeltani tunnollinen, mutta liian ankarat opettajat eivät olleet minulle paras tapa opiskella musiikkia. (E2)
 (96) Minulla on kiinnostusta moneen. (E2)
 (97) Olen innoissani kaikesta uudesta ja pienemmästäkin, jossa voin samalla kehittää itseäni ja ammattitaitoani. (E2)

Aineistossa E2 on paljon relationaalisia prosesseja. Relationaalisissa prosesseissa esimerkeissä 95–97 Maria Ylipää luonnehtii itseänsä tunnolliseksi, kiinnostuneeksi ja innostuneeksi, jos tarjoutuu pienikin tilaisuus itsensä ja ammattitaitonsa kehittämiseen. Hän näkee tai ainakin esittää itsensä myönteisessä valossa.

- (98) Maria Ylipää on nyt 35-vuotias ja monien suurilla näyttämöillä vietettyjen vuosien jälkeen tienhaarassa. (E2)

Esimerkin 98 prosessissa Maria Ylipää luokitellaan *35-vuotiaaksi*. Hän myös on *tienhaarassa*: risteyksessä täytyy valita suunta, johon lähtee. Virkerakenne rinnastaa iän ja tienhaarassa olemisen, mikä luo mielikuvan jonkinlaisesta syyn ja seurauksen suhteesta. Olosuhde *monien suurilla näyttämöillä vietettyjen vuosien jälkeen* on tulkittavissa siten, että vuodet suurilla näyttämöillä ovat jäämässä taakse ja täytyy valita uusi

suunta. Tienhaara-metaforan käyttö viittaa siihen, että mitään spesifiä suuntaa ei ole esittävä, vaan kysymyksessä on enemmänkin henkinen tila, oman ammatillisuuden ja elämäntilanteen uudelleen määrittely.

- (99) En ollut koskaan tyytyväinen itseeni.(E3)
- (100) Olin usein tyytymätön ja näkemyksissäni tuomitseva. (E3)
- (101) Kiira oli tyytymätön itseensä, vaikka omastakin mielestään hän oli saanut elämässään paljon.(E3)
- (102) Arthurin mukaan olen nykyisin lähes aina hyvällä tuulella.

Aineiston E3 useat relationaaliset prosessit esittävät Kiira Korven tyytymättömyydenä. Esimerkeissä 99 ja 101 tyytymättömyyden syy on oma itse, esimerkissä 100 syy ei käy ilmi. Esimerkissä 101 Kiira Korpi määrittelee myös olleensa *näkemyksissään tuomitseva*. Tyytymättömyys ja tuomitsevuus ovat negatiiviksi käsitettyjä piirteitä. Merkillepantavaa on, että prosessit ovat imperfektimuodossa: puhutaan siis menneisyydestä eli siitä, minkälainen Kiira Korpi oli ennen.

Esimerkki 102 sen sijaan on preesensmuotoinen prosessi: *olen - - hyvällä tuulella*, myös olosuhde *nykyisin* kertoo, että puhutaan Kiira Korven nykytilasta. Olosuhde *Arthurin mukaan* kertoo, että hyväntuulisuuden havainnoija ei kuitenkaan ole Kiira Korpi, vaan Arthur, ja Kiira Korpi raportoi, mitä Arthur on sanonut. Tässä Kiira Korven nykyisyyttä määrittää miehen katse, eikä Kiira Korpi itse kerro olemisestaan mitään.

7.4 Yhteenveto

Materiaalisten prosessien kautta Helena Liikanen-Rengeristä piiryy kuva naisesta, joka on sopeutunut ranskalaiseen kulttuuriin: hän tekee samoja asioita kuin paikalliset. Hänestä on jopa *kehkeytynyt aito ranskatar*, tämä kerrotaan aviomiehen näkökulmasta. Nainen kuvautuu miehen hyväksynnän kautta, hän on oppinut toimimaan miehen hyväksymällä tavalla. Nainen myös vertautuu toisiin naisiin eli *ranskattariin*. Mentaalisten ja relationaalisten prosessien kautta Helena Liikanen-Renger kuvautuu perhe-

keskeisenä naisena: prosessit liittyvät perheeseen, kotiin ja lapsiin. Onnellisuus syntyy siitä, että lapset ovat onnellisia.

Helena Liikanen-Rengerillä on myös työ, joka on hänelle turva, toinen identiteetti, joka on kytkettävissä päälle ja pois. Hän kuvautuu naisena, jolla on kyky tehdä ero vapaa-ajan ja työnteon välille. Uran ja perheen yhdistäminen on yksi naistenlehtien kestoaiheista (Ballaster ym. 1991: 13), ja lehdet vahvistavat naisten alisteista asemaa ylistäessään naisia, kun he onnistuvat yhdistämään työn, perheen, vaimouden ja hyvinvoinnin (Siivonen 2006: 238). Helena Liikanen-Renger kuvautuu onnistujaksi näillä kaikilla osa-alueilla.

Maria Ylipää kuvautuu materiaalisissa prosesseissa taitavana ja aktiivisena henkilönä. Mentaalisissa prosesseissa Maria Ylipää kuvataan oppijana, ja relationaalisessa prosessissa hänen kuvataan olevan innokas oppimaan uutta. Hän on siis henkinen kehittyjä, jolle tapahtuu muutos parempaan. Tunteelliset mentaaliset prosessit kertovat Maria Ylipään arvomaailmasta: hän *rakastaa* terveellistä ja hyvää ruokaa. Relationaaliset prosessit kuvaavat Maria Ylipään ammatillisuuden tilaa, hän on tienhaarassa; sellaisissa relationaalisissa prosesseissa, joissa hän itse kuvaa itseään, hän kuvautuu myönteisessä valossa. Maria Ylipää kuvautuu naisena, joka onnistuu ja loistaa monella saralla, mutta painii silti työn ja perhe-elämän yhdistämisen tuottamien ongelmien parissa.

Aineistossa E3 tunteista puhutaan materiaalistien prosessien avulla. Tunteet kuvautuvat toimenpiteiden kohteina ja Kiira Korpi aktiivisena toimijana. Kielenkäyttö on tunteiden purkamista osiin, niiden erittelemistä. Tällä tavoin Kiira Korpi klassisesti terapoi itseään lehden sivuilla. Materiaalisissa prosesseissa Kiira Korpi myös kuvautuu vastaanottajana: menestys taitoluistelijana on tullut hänelle ulkopuolelta annettuna, hänen omat ansionsa sivuutetaan.

Mentaalisissa prosesseissa Kiira Korven menneisyys näyttäytyy kielteisessä valossa, tulevaisuuteen hän suhtautuu luottavaisesti. Monet prosessit ovat kognitiivisia, ne kuvaavat ajattelua ja pohtimista. Kiira Korpi kertoo asioista, joita hän on ajatellut ja tuntenut, mutta ei kerro, mitä tällä hetkellä tuntee.

Relationaaliset prosessit on jaoteltavissa menneisyyden Kiira Korpea kuvaaviksi, negatiivisiksi luonnehdinnoiksi ja nykyistä Kiira Korpea kuvaavaksi, sisällöltään myönteiseksi prosessiksi. Nykyinen Kiira Korpi kuvautuu miehen raportoimana, poikaystävä kuvaa hänen olevan nykyisin hyvällä tuulella. Mies määrittelee Kiira Korven nykyisen henkisen tilan, itse hän ei lausu siitä mitään.

Eevan artikkeleissa piilee patriarkaalinen ideologia: Helena Liikanen-Rengerin onnistuminen ranskattareksi muuttumisena arvottuu miehen hyväksynnän kautta, Kiira Korven nykyinen henkinen olotila tulee ilmaistuksi poikaystävä raportoimana.

8 LOPUKSI

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälainen naiskuva naistenlehtiartikkeleihin kirjoittuu: millaisina toimijoina ja kokijoina naiset kuvautuvat ja minkälaisina heidät kuvataan. Jokainen artikkelien keskiössä oleva nainen kuvautuu tietysti yksilönä, mutta joitain yhteisiä piirteitä voidaan analyysin perusteella luonnehtia. Naiset kuvautuvat *Demin*, *Trendin* ja *Eevan* artikkeleissa osin tavallisina ihmisinä, osin ihanteellisina. Naisten kyvykkyys toimijoina korostuu monissa artikkeleissa: he kuvautuvat onnistujina, liikkujina ja aktiivisina toimijoina. Toisaalta korostuu naisten tavallisuus arkisten jokapäiväisten toimien ja vähän epäterveellisempien elintapojen kuvauksessa. Realistinen kuvaus tarjoaa lukijalle samaistumispintaa, ja vain harvassa tapauksessa realismi toimii etäännyttävänä.

Menneisyyden ja nykyisyyden kielteisiin asioihin ja tapahtumiin artikkelien naiset suhtautuvat etäännyttävästi. Tulevaisuuteen he usein suhtautuvat toiveikkaasti, ja siltä myös halutaan asioita esimerkiksi omaan perheeseen tai uraan liittyen. Tunteista puhutaan analyttisesti, ja naiset kuvautuvat usein pikemminkin ajattelijoina ja pohti-joina kuin tunteilijoina. Rakastamisella ilmaistaan yhtäällä omaa arvomaailmaa, jossa terveellinen ravinto on tärkeää; toisaalla rakkaus äitiä kohtaan on *Demin* ”Suvista” kertovan artikkelin ainoa positiivinen tunne. Monet naiset kuvautuvat perhekeskeisinä. Äitinä naisen rooli on opastaja ja toivoja.

Ympäröivä maailma ja sen oliot saavat artikkelien naisten elämässä joissain tapauksissa suuret mittasuhteet. Nuorten tyttöjen ystävyys näyttäytyy toimintaa ohjailleena, suhteen dominanttina kolmantena osapyöränä, taitoluistelijan menestys kääntyy joksikin ulkopuolelta annetuksi ja vankilassa olevan naisen oleminen on konkreettistenkin olo-suhteiden myötä ulkopuolelta säädeltyä. Konkreettisesti ilmaistut ulkoisen maailman asiat myös toimivat naisilla kielteisten tunteiden kohteena.

Suhde omaan kehoon korostuu *Trendin* artikkeleissa. Omaa kehoa arvostetaan, mutta samalla se on myös negatiivisten tunteiden lähde. Tanssijalle keho on työkalu, jonka

huollon laiminlyöminen tuottaa hänelle ahdistusta. Samalla istumatyöläisyys tulee arvotetuksi huonoksi asiaksi. Epäterveellisten ja terveellisten elämäntapavalintojen kanssa tasapainoileva näyttelijä luo itse omat ulkonäköpaineensa. Kehoa kuvataan konkreettisemmin vain *Demin* artikkelissa, jossa näyttelijä kuvataan tekemässä keholaan taitoa vaativaa voimisteluliikettä. Kuvauksen kautta hänet asetetaan lukijan katseelle; näyttelijän taitavuutta korostamalla lukija ohjataan suhtautumaan ihailleen. Muutoin *Demin* artikkeleista ei prosessien analyysin perusteella ole havaittavissa piilotettua ideologiaa, vaan artikkelien viestit ovat yksinkertaisia ja selkeästi luettavissa: unelmia kannattaa olla ja niiden eteen täytyy tehdä töitä, ystävyudessa oikeanlainen tasapaino on tärkeää ja nuoruuden virheistä joutuu joskus maksamaan.

Trendin ideologia on osin piilotetumpaa. Artikkelien naisiin viitataan sukunimellä, käytäntö luo vaikutelman asiallisuudesta sekä viittaa miesten maailmaan. Mahdollisesti naiset pyritään tällä tavoin esittämään ”hyvinä jätkinä”, jotka eivät turhaan pingota, vaan ovat lukijan silmissä helposti lähestyttävissä. Toisaalta käytäntö viestittää pesäerosta perinteiseen naistenlehtityyliin, jossa haastateltavia puhutellaan intiimisti etunimillä ja jota helposti pidetään ”akkamaisena” tilittämisenä.

Trendin artikkelien naiset kuvautuvat henkilöinä, joille oma keho tuottaa murhetta ja päänsärkyä. Vartalo on yksi naistenlehtien kestoaiheista: naisen vartalo on aina parantelun ja muokkauksen kohteena, *Trendissäkin* se vaatii huoltotoimenpiteitä. Siinä mielessä *Trendi* uusintaa naisen huonommuuden ideologiaa. Perinteistä vertaamisen ja huonommuuden asetelmaa *Trendissä* uusintaa myös Tiina-Rakel Liekki, joka vertaa itseään toisiin naisiin ja tuntee alemmuutta.

Eevan kahdessa artikkelissa naiset kuvautuvat jonkinasteisina oman elämänsä supernaisina, joilla elämän osa-alueet ovat moninaisia ja hyvin hallinnassa; lukijan näkökulmasta liikutaan fantasian ja realismin välimaastossa. Aineiston artikkeleista juuri *Eevan* artikkelit ovat siinä mielessä perinteisimmän lajityyppinsä edustajia. Ne ovat perinteisiä myös sikäli, että niissä nainen paikoin kuvautuu miehen hyväksynnän kautta:

artikkelit uusintavat patriarkaalista hegemoniaa. *Demin* ja *Trendin* artikkeleissa miehiä ei esiintynyt, vaan naiset siinä mielessä kuvattiin oman elämänsä subjekteina, vaikkakin kuten todettua, ulkopuoliset tekijät joissain tapauksissa uhkasivat naisten subjektiutta.

Johdannossa esitetty kysymys siitä, onko eri-ikäisille naisille suunnatuissa lehdissä eroja vaikuttaa relevantilta: tämän parhaimmillaankin vain pintaraapaisuna toimivan tutkimuksen perusteella on sikäli, että siinä missä vanhemmille naisille suunnatuissa lehdissä nainen kuvautuu miehen hyväksyvän asennoitumisen kautta, nuorempien naisten lehdissä naiset kuvautuvat ”omina itseään”, miehiä ei ole prosesseissa mukana. Ehkä tässä näkyy ideologia, sen erilaiset ilmenemismuodot: nuorelle naiselle maailma on avoin paikka itsensä toteuttamiseen, nuori nainen on itsenäinen. Vanhempi nainen taas on jo vuosienkin perusteella ehtinyt kokea ihmissuhteita, ja ihmissuhteiden kautta kuvautuminen on jollain tapaa luonnollisempaa. Kuvautumisen tapa kuitenkin on ristiriidassa todellisuuden kanssa: vanhempi nainen ei ole sen epäitsenäisempi olento kuin nuorempikaan.

Tässä tutkimuksessa keskityttiin vain yhteen metafunktiioon ja vain sen kolmeen prosessityyppiin ja niissäkin vain prosesseihin, joissa nainen oli itse osallistujana, joten tutkimus ei suinkaan ole kattava kuvaus artikkeleista, niiden naiskuvasta tai tutkimusaineiston lehdistä, saati ideologiasta. Prosesseja analysoimalla saatiin kuitenkin selville, miten naiset noissa tietyissä prosessityypeissä esimerkiksi tulevat kuvatuiksi. Myös ideologiasta pystyy saamaan käsityksen prosessien analyysin kautta, vaikka mitään yleistettäviä johtopäätöksiä ei senkään suhteen näin pienessä tutkimuksessa vetää. Jatkotutkimuksessa olisi mielekästä ottaa mukaan kaikki metafunktiot ja prosessityypit osallistujineen, mutta tutkia kenties jopa vain yhtä artikkelia. Näin saataisiin kattavin kuva artikkelista ja sen suhteesta maailmaan. Kiinnostava näkökulma olisi myös naistenlehtien välittämä mieskuva: miten mies kirjoittuu naistenlehteen, miten mies ja nainen eroavat kuvauksessa ja onko eri-ikäisille lukijoille suunnattujen lehtien mieskuvauksessa eroja.

LÄHTEET

Aineistolähteet

D1	Demi lokakuu/2016	Villi kortti
D2	Demi tammikuu/2017	Vankila pelasti minut
D3	Demi helmikuu/2017	Sinä & minä
E1	Eeva lokakuu/2016	Helena Liikanen-Renger: ”Juurettomuus on osa minua”
E2	Eeva marraskuu/2016	Maria Ylipää: ”Olen päässyt eroon virheiden pelosta”
E3	Eeva helmikuu/2017	Kiira Korpi: ”Olen päässyt kielteisten ajatusten kehästä”
T1	Trendi 3/2016	Niina Lahtinen: Omalla painollaan
T2	Trendi 8/2016	Rakel Liekki: Uskottu nainen
T3	Trendi 2/2017	Minna Tervämäki: Pienessä liikkeessä

Muut lähteet

Aikakausmedia (2017). Mediakortit. [1.5.2017]. Saatavilla: <http://www.mediakortit.fi/aiheittain/>

A-lehdet (2017). Demi. [Lainattu 1.5.2017] Saatavilla: <http://www.a-lehdet.fi/mainostajalle/demi>

A-lehdet (2017). Eeva. [Lainattu 1.5.2017] Saatavilla: <http://www.a-lehdet.fi/mainostajalle/eeva>

A-lehdet (2017). Trendi. [Lainattu 1.5.2017] Saatavilla: <http://www.a-lehdet.fi/mainostajalle/trendi>

Ballaster, Ros, Margareth Beetham, Elisabeth Frazer & Susan Hebron (1991). *Women's Worlds. Ideology, Femininity and the Woman's Magazine*. Basingstoke: Macmillan Education.

Eggs, Suzanne (1994). *Introduction to Systemic Functional Linguistics*. Lontoo: Pinter Publishers.

Eggs, Suzanne (2004). *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. 2. painos. Lontoo: Continuum.

- Fagerström, Linda & Maria Nilson (2008). *Genus, medier och masskultur*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Fairclough, Norman (1995). *Critical Discourse analysis: the critical study of language*. Longman Publishing: New York.
- Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. 2. painos. Lontoo: Edward Arnold.
- Heikkinen, Vesa (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, Vesa (2001). Teksteihin tunkeutuvat todellisuudet. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä (toim.). *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus. 116–214.
- Heikkinen, Vesa (2012). Ideologia. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus. 112–119.
- Hermes, Joke (1995). *Reading Women's Magazines. An Analysis of Everyday Media Use*. Cambridge: Polity Press.
- Höglund, Maj-Britt (2016). *Re-inventing the Cosmo girl: how a magazine neutralizes competing discourses*. Acta Wasaensia 349. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Kalliokoski, Jyrki (1997). Johdanto. Teoksessa: Jyrki Kalliokoski (toim.). *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. 8–36.
- Kalliokoski, Jyrki (1998). Tekstianalyysi kriittisen lingvistiikan tyyliin. Teoksessa: *Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja*. Helsinki: Opetusministeriö.

- Kielitoimiston sanakirja. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 35. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433, ISSN 2323-3370. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 15.4.2017 [viitattu 15.4.2017].
- Koskinen, Taava (1998). Anna-lehden kannet ajan ja ikuisuuden ikoneina. Teoksessa: Taava Koskinen (toim.). *Kurtisaaneista kunnian naisiin. Näkökulmia Huoraakatemiasta*. Helsinki: Yliopistopaino. 89–128.
- Lehtonen, Mikko (1996). *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Luukka, Minna-Riitta (2002). M.A.K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. Teoksessa: Luukka, Minna-Riitta & Kari Sajavaara (toim.). *Kielentutkimuksen klassikoita*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 89–123.
- Mäkelä, Anna, Liina Puustinen & Iris Ruoho (2006). Esipuhe. Teoksessa: Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.). *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. 7–14.
- Puustinen, Liina, Iris Ruoho & Anna Mäkelä (2006). Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa: Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.). *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. 15–44.
- Ruoho, Iris & Laura Saarenmaa (2011). *Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena*. Tampere: Tampereen yliopisto. [Lainattu 15.3.2017]. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8374-5>
- Shore, Susanna (1992). *Aspects of a Systemic-Functional Grammar of Finnish*. Julkaisematon väitöskirja. Sydney: Macquarie University.
- Shore, Susanna (2012). Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus. 131–157.
- Shore, Susanna (2012). Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä &

Mikko Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus. 158–185.

Siivonen, Jonita (2006). Lohduttava ja piinaava naistenlehti. Teoksessa: Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.). *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. 226–243.

Sunderland, Jane (2004). *Gendered Discourses*. Basingstoke: Palgrave.

Töyry, Maija (2006). Käytösoppaasta naistenlehteen. Teoksessa: Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.). *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus. 207–225.

Töyry, Maija (2011). Lukijalähtöisyys aikakauslehtijournalismissa. Teoksessa: Esa Väliverronen (toim.). *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus. 129–149.

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 4.4.2017. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Wiio, Osmo A. & Kaarle Nordenstreng (2012). Viestintäjärjestelmä. Teoksessa: Kaarle Nordenstreng & Osmo A. Wiio (toim.). *Suomen mediamaisema*. Tampere: Vastapaino. 9–34.